

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

POTŘEBY A POSTOJE VEDOUCÍCH
VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT
VE VZTAHU K SEXUALITĚ
DOSPÍVAJÍCÍCH

Autor práce: Lucie Mačí

Vedoucí práce: Mgr. Anna Dudová

Studijní program: Pedagogika volného času (KS)

2022

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

30. 3.2022 v Českých Budějovicích

.....

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Anně Dudové za aktivní přístup, cenné rady a motivaci k práci. Zároveň děkuji všem, kteří věnovali svůj čas prohloubení kvality této práce radami, připomínkami i konzultacemi.

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení základních tematických okruhů práce	8
2 Faktory tvořící vstupní rámec pro vedoucí volnočasových aktivit k tématu sexuality dospívajících.....	9
2.1 Právo a právní instituce ovlivňující činnost vedoucích nestátních neziskových organizací poskytující volnočasové aktivity	9
2.1.1 Mezinárodní právo.....	9
2.1.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv	9
2.1.1.2 Úmluva o právech dítěte	10
2.1.1.3 Světová asociace pro sexuální zdraví.....	10
2.1.2 Právní předpisy České republiky	11
2.1.2.1 Občanský zákoník	11
2.1.2.2 Trestní zákoník.....	11
2.1.2.3 Zákon o ochraně veřejného zdraví	11
2.1.2.4 Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy	12
2.2 Nestátní neziskové organizace volnočasových aktivit.....	13
2.2.1.1 Historie.....	14
2.2.1.2 Současnost.....	14
2.2.1.3 Vzdělávání vedoucích	15
2.2.1.4 Etický kodex	16
2.2.2 Česká tábornická unie.....	16
2.2.2.1 Historie.....	16
2.2.2.2 Současnost.....	17
2.2.2.3 Vzdělávání vedoucích	17
2.2.2.4 Etický kodex	18
2.2.3 Prázdninová škola Lipnice	18
2.2.3.1 Historie.....	18
2.2.3.2 Současnost.....	18
2.2.3.3 Vzdělávání vedoucích	19
2.2.3.4 Etický kodex	20
2.3 Sexualita dospívajících	20
3 Výzkumná část.....	21
3.1 Výzkumný problém	21

3.2	Design výzkumu a použité metody.....	21
3.2.1	Výzkumný postup.....	22
3.2.1.1	Výzkumný plán a jeho popis.....	23
3.2.2	Výzkumný soubor	23
3.2.2.1	Etické aspekty	24
3.2.3	Charakteristiky výzkumného souboru.....	24
3.2.3.1	Respondent č. 1.....	24
3.2.3.2	Respondent č. 2.....	25
3.2.3.3	Respondent č. 3.....	25
3.3	Analýza dat	25
3.4	Diskuse.....	29
	Závěr	31
	Seznam použitých zdrojů.....	32
	Seznam příloh	36
	Přílohy Příloha I. Přepisy rozhovorů	37
	Respondent č. 1.....	37
	Respondent č.2.....	42
	Respondent č.3.....	47
	Příloha II. Kodex chování pro prevenci sexuálního násilí.....	51
	Příloha III. Vzor pro informovaný souhlas.....	53
	Abstrakt.....	54
	Abstract.....	55

Úvod

Sexualita je jednou ze základních vlastností a potřeb, jednou ze základních forem sebevyjádření lidských bytostí, a přesto je dodnes často tabuizovaným tématem. V dialogu s dospělým člověkem je často velmi obtížné nalézt způsob, jak o této přirozenosti komfortně hovořit, a to z mnoha důvodů. Sexualita je součástí našeho soukromého života a mnohými je vnímána jako téma, jenž není vhodné veřejně komunikovat. Leckdy nelze dialog vést i kvůli nedostatku informací, ačkoli se jedná o náš druhový rys. Není-li si dospělý člověk schopný poradit v dialogu mezi dospělými, jen těžko si hledá způsob, jak téma komunikovat s dospívajícími.

Jako vedoucí tábornického oddílu se s tématem sexuality setkávám u dospívajících jedinců často. Dlouhodobě vnímám, že ve své praxi zaujímám k projevům sexuality negativní postoj především proto, že nevím, jak s jevem pracovat. Při snaze o samostudium jsem narazila na nedostatek zdrojů, jež by mi poskytly informace nejen o fyziologických projevech sexuality ale i přístupech, jak s předmětem při výchově dětí a mládeže pracovat. Nalezla jsem tak nedostatek, jehož řešení bych se chtěla věnovat. Téma práce „Postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících“ jsem si zvolila proto, abych mohla zmapovat situaci v prostředí, ve kterém se v rámci svého studia i praxe pohybuji, a formulovat tak základní teze problematiky, se kterými plánuji nadále pracovat a hledat modely funkčního řešení.

Tato bakalářská práce si klade následující cíle: určit faktory tvořící vstupní rámec vedoucích volnočasových aktivit k tématu, popsat sexualitu dospívajících jako předmět zájmu a s pomocí kvalitativního výzkumu polostrukturovanými rozhovory rozlišit a popsat postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit k danému tématu. Z tohoto vyplývá hlavní výzkumná otázka: jaké jsou postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících?

Struktura práce je zvolena tak, aby postupně rozvíjela problematiku. První část tvoří přehled práva a právních institucí, které ovlivňují činnost vedoucích v organizacích poskytujících volnočasové aktivity a které se zároveň dotýkají sféry lidské sexuality. Kapitola tak formuluje primární pole, jež definuje činnost jednotlivých organizací a nastiňuje možný postoj vedoucích volnočasových aktivit k tématu. Následující kapitola se zabývá sekundárním polem tvořícím vstupní rámec pro vedoucí, a to nestátními neziskovými organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží. Rozebírá historický kontext a vzdělávací strukturu organizací, jež mají přímý dopad na utváření postojů a potřeb vedoucích k tématu. Kapitola Sexualita dospívajících představuje sexualitu jako fenomén a uvádí ji do kontextu vývoje dospívajících. Empirická část je založená na výsledcích kvalitativního výzkumného šetření, respektive na analýze polostrukturovaných rozhovorů s vedoucími volnočasových aktivit. Praktická část uvádí teoretické vstupní rámce do praxe a reaguje na předmět sexuality dospívajících.

Základní zdroje teoretické části práce tvoří prameny a literatura popisující historii a vzdělávací systémy nestátních neziskových organizací. Zdroji tak jsou často knihy, ustanovující listiny jako např. stanovy, směrnice o vzdělání či strategické plány i webové stránky spolků. Kapitola pojednávající o právu čerpá především z mezinárodních a státních legislativních norem, jako jsou zákony a vyhlášky či nadnárodní úmluvy a deklarace. Kapitola o sexualitě dospívajících čerpá z knižních zdrojů vývojové psychologie a metodik k sexuální výchově. Výzkumná část pracuje se zdroji popisujícími metodiku kvalitativních výzkumů.

1 Vymezení základních tematických okruhů práce

Tato závěrečná práce se zabývá tématem potřeb a postojů vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících. První kapitola práce si klade za cíl vymezit základní tematické okruhy práce.

Volnočasové aktivity jsou prostředím, ve kterém se odehrává problematika této práce. Pojem volnočasové aktivity je velmi široký a zahrnuje například zájmové a vzdělávací kroužky, komunitní a nízkoprahová centra, kluby i sportovní aktivity. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2021) V základu lze aktivity dělit podle legislativních dokumentů vydávaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy vztahujících se na jejich zřizovatele. Jsou-li zařízení zapsaná v rejstříku školských zařízení, jsou pro ně tyto dokumenty závazné. Na zařízení, jež nejsou zapsána v daném rejstříku, se dokumenty nevztahují. Mezi ta patří nestátní neziskové organizace a také komerční zařízení. Tato práce se ovšem soustředí na aktivity poskytované nestátními neziskovými organizacemi, jež poskytují volnočasové aktivity zaměřující se na holistickou výchovu, a komerčními zařízeními se nezabývá.

Hlavním předmětem práce jsou postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit. Vzhledem k zaměření práce na nestátní neziskové organizace jsou diskutovány vedoucí osobami, které se jako dobrovolníci věnují výchově dětí a mládeže. Vzhledem k nezařazení organizací mezi školská zařízení se na zastřešující instituce nevztahují legislativní dokumenty o kvalifikaci pedagogických pracovníků. Řadoví vedoucí tak nemusejí mít žádné pedagogické vzdělání a vedoucí jako např. hlavní vedoucí tábora musejí absolvovat maximálně kurz akreditovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. (Ministerstvo školství, 2013-2022)

Potřeby a postoje vedoucích volnočasových aktivit práce zkoumá ve vztahu k sexualitě dospívajících. Vedoucí obvykle pracují s dětmi od 6 let do 18 let, často však až do dospělého věku 26 let. V tomto období prochází dospívající velkými zvraty v mnoha oblastech a sexualita je jednou z nich. Sexualitě lze podle Doc. MUDr. Petra Koblihy, CSc. rozumět jako: *“souhrnu projevů chování a citění (resp. reaktivity, tedy dispozice k určitému chování a citění) vyplývajících z tělesných a i psychických rozdílů mezi pohlavími, včetně reprodukčních jevů a aktivit.”* (KOBLIHA, a další, 2019) Výzkum se tedy zabývá přístupem, prostředky, nároky, požadavky i přáními vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě jednotlivců ve velkém věkovém rozpětí.

2 Faktory tvořící vstupní rámec pro vedoucí volnočasových aktivit k tématu sexuality dospívajících

Kapitola je pojednáním o faktorech tvořící vstupní rámec vedoucích volnočasových aktivit k tématu sexuality dospívajících.

2.1 Právo a právní instituce ovlivňující činnost vedoucích nestátních neziskových organizací poskytující volnočasové aktivity

Právo a právní instituce ovlivňující činnost vedoucích nestátních neziskových organizací poskytujících volnočasové aktivity vytváří základní rámec pro jejich činnost. Nepřímo tak formulují obsah i formu činnosti spolků.

Cílem této kapitoly je popsat právní listiny a instituce, jež mají dopad na činnost nestátních neziskových organizací věnujících se aktivitám ve volném čase a dotýkají se svým obsahem tématu sexuality dospívajících.

2.1.1 Mezinárodní právo

Mezinárodní dokumenty existují jako úmluvy či deklarace, jež si kladou za cíl zajišťovat základní práva v co největším měřítku. Formulace těchto dokumentů je z podstaty dostatečně obecná, aby byla použitelná pro všechny státy, a zároveň tak konkrétní, aby řešila veškeré aspekty problematiky.

Kapitola Mezinárodní právo popisuje historický kontext listin a představuje jejich obsah ve vztahu k sexualitě dospívajících.

2.1.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata v roce 1948 Valným shromážděním Organizace Spojených národů v Paříži. Jedná se o historicky první dokument, jenž formuluje práva a svobody všech lidských bytostí bez rozdílu. Deklarace pojednává o ekonomických, sociálních, politických, kulturních i občanských právech vrozených všem lidem. (United Nations, 2015) Všeobecná deklarace lidských práv je nezávazným dokumentem, jenž se stal základem pro vznik Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy. Česká republika ratifikovala úmluvu současného znění v roce 1991 a vzešla v platnost 15. května 1992.

Téma lidské sexuality se objevuje již v základu dokumentu, kdy deklarace přiznává základní lidská práva všem bez rozdílu, tedy i bez ohledu na pohlaví či sexuální orientaci. Článek č. 5 explicitně odmítá mučení, kruté, nelidské nebo ponižující zacházení či tresty. Tímto se deklarace vyhraňuje i vůči sexuálnímu násilí. Článek č. 16 pojednává o možnostech svazků lidských bytostí. Jako základní lidské právo po dosáhnutí

plnoletosti bez jakéhokoli omezení pojmenovává uzavření sňatku a založení rodiny. Sňatek může být uzavřen pouze s plným souhlasem obou stran. Rodinu článek pojmenovává jako základní, přirozenou jednotkou společnosti, jež má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu. (Organizace spojených národů, 1948)

2.1.1.2 Úmluva o právech dítěte

V roce 1989 byla v New Yorku Valným shromážděním Organizace Spojených národů přijata Úmluva o právech dítěte. Úmluva navazuje na myšlenky Všeobecné deklarace lidských práv a zdůrazňuje potřebu zabezpečit dítě zvláštní péčí, jež je zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z roku 1924. Organizace Spojených národů formuluje potřebu zvláštní péče v Deklaraci práv a dítěte z roku 1959: „*dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm*“ Úmluva byla jménem Československé republiky podepsána v roce 1990 a vstoupila v platnost 6. února 1991. (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016)

Úmluva o právech dítěte se z valné části nevěnuje přímo sexualitě dítěte nebo sexuálnímu chování, jako činí například 16. článek Všeobecné deklarace lidských práv, ale zaměřuje se na ochranu zdravého vývoje dítěte, postihnutelnost jeho zneužívání a právo dítěte na vzdělání a informace. Úmluva tedy zaštiťuje ochranu zdravého rozvoje a právo na informovanost dítěte i v ohledu sexuality.

Například článek č. 19 zavazuje státy k vytvoření a dodržování potřebných zákonodárných, správních, sociálních a výchovných opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, v konkrétním výčtu i před sexuálním zneužíváním. Článek č. 28 pojednává o uznání práv dítěte na vzdělání. Součástí článku je zavedení povinného a bezplatného základního vzdělání, rozvoj středního vzdělání a zpřístupňování vysokoškolského vzdělání. Ve vztahu k předmětu sexuality je článek podstatný vzhledem k dokumentům zpracovaným Mezinárodní federací pro plánované rodičovství a Světovou zdravotnickou organizací, které zavazují členské státy k začleňování sexuální výchovy do vzdělání. (KOBLIHA, a další, 2019) Celý článek č. 34 je věnován závazku ochrany dítěte před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání. Článek explicitně jmenuje nutnost opatření, jež zabraňují donucování dětí k nezákonné sexuální činnosti, využívání dětí za účelem finančního obohacení např. prostitucí i vzniku a šíření dětské pornografie. (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016)

2.1.1.3 Světová asociace pro sexuální zdraví

V roce 1978 vznikla Světová asociace pro sexuální zdraví. Jedná se o mezinárodní vědeckou organizaci, jejímiž členy jsou sexuologové z různých oborů. Výzkum instituce se věnuje poznatkům, které podporují dosažení a udržení sexuálního zdraví. (World Association for Sexual Health, 2022)

V posledních letech se asociace snaží o prosazování změn ve veřejné politice s cílem uznat sexuální zdraví a práva člověka jako klíčové složky lidského zdraví a sociální spravedlnosti. Asociace tak formulovala Deklaraci o sexuálním zdraví a deklaraci sexuálních práv, jež byla v roce 1999 přijata na celosvětovém sexuologickém kongresu v Hongkongu. (The World Association for Sexual Health, 2014) Na dokumenty

navazuje ve své činnosti i Světová zdravotnická organizace a Mezinárodní federace pro plánované rodičovství například ve Standardech pro sexuální výchovu v Evropě, jež jsou platné i pro Českou republiku. (Federální centru pro zdravotní výchovu, a další, 2010)

2.1.2 Právní předpisy České republiky

Tato kapitola obsahu přehled právních předpisů České republiky, jež se týkají právní roli vedoucího volnočasových aktivit dětí i dospívajících a staví se k ústřednímu tématu práce se sexualitou dospívajících v obecné rovině i v rovině činnosti v nestátních neziskových organizacích.

2.1.2.1 Občanský zákoník

Občanský zákoník byl v současném znění přijat Parlamentem České republiky v roce 2012 a nabyl platnosti v roce 2014. Zákon nahradil původní občanský zákoník z roku 1964. Pro odlišení se tak o současném zákoně mluví jako o novém občanském zákoníku. Občanský zákoník je evidován ve Sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb. Má celkem pět částí a dohromady 3081 paragrafů.

Zákoník zapracovává do svého základu Všeobecnou deklaraci lidských práv i Úmluvu o právech dítěte, díky čemuž jsou již základní lidská práva týkající se sexuality zahrnuta. Téma sexuality člověka lze dále v přeneseném významu dohledat v mnoha částech zákoníku, zejména v první obecné části a v druhé části rodinného práva. Přímé formulace vztahující se k tématu jsou uvedeny například §29 Změna pohlaví či §655 Všeobecná stanovení manželství. (AION CS, 2022)

2.1.2.2 Trestní zákoník

V roce 2009 bylo schváleno současné znění trestního zákoníku, jež bylo zařazeno do Sbírky zákonů pod číslem 40/2009 Sb. Zákoník nabyl účinnosti 1. ledna 2010, čímž byl zrušen původní československý trestní zákon.

Ze své podstaty dokument pojednává o sankcích za porušení zákonů ve všech stanovených právních oblastech. Formuluje tak mimo jiné i postihy za porušení veškerých práv chránících lidskou sexualitu. Trestní zákoník zároveň stanovuje legální věk způsobilosti k pohlavnímu styku pro Českou republiku, a to ve III. Hlavě – Trestné činy proti lidskosti v sexuální oblasti v druhé Zvláštní části v §187 o pohlavním zneužití. (AION CS, 2022)

2.1.2.3 Zákon o ochraně veřejného zdraví

Zákon o ochraně veřejného zdraví je zařazen do oblasti obchodu a podnikání a pracovního práva. Současné znění zákona bylo přijato v roce 2000 a je účinné od roku 2001. Zákon byl zařazen do Sbírky zákonů pod č. 258/2000 Sb.

Zákon o ochraně veřejného zdraví přímo ovlivňuje činnost vedoucích volnočasových aktivit nestátních neziskových organizací. Organizace se zpravidla zaměřují na pořádání vícedenních pobytových akcí – výchovně rekreačních táborů pro

děti, jež definuje zákon o ochraně veřejného zdraví jako zotavovací akce. Zákon ustanovuje zotavovací akce, podmínky účasti dětí i fyzických osob na akci ve 2. dílu II. Hlavy první části v §8, §9, §10 a §11. Zákon stanovuje prováděcí předpis, jímž se rozumí vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon přímo pojmenovává povinnost přítomnosti zdravotníka na zotavovací akci v §11 a tzv. pořadající osoby v §8. Vedoucí nestátních neziskových organizací mají možnost účasti na kvalifikačních kurzech první pomoci zdravotníka zotavovacích akcí. Roli zdravotníka akce tak obvykle vykonává jeden z vedoucích organizace. Postavu pořadající osoby naplňuje hlavní vedoucí tábora. (AION CS, 2022)

Předmět sexuality dospívajících lze zaznamenat pouze ve vyhlášce č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, v §4 Ubytování, vybavení a úklid: „*Ubytování dětí se zajišťuje odděleně podle pohlaví s výjimkou případů, kdy se společným ubytováním vysloví souhlas zákonný zástupce dítěte.*“ (AION CS, 2022)

2.1.2.4 Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy poskytuje programy finanční podpory činnosti nestátních neziskových organizací pro práci s dětmi a mládeží. Podmínky pro získání podpory se zásadně projevují v činnosti organizací a v jejich vzdělávacích strukturách pro vedoucí.

Pro čerpání podpory lze žádat o titul „Nestátní nezisková organizace uznaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro práci s dětmi a mládeží“, pro jehož získání klade ministerstvo kritéria na charakter organizace, její dosah, důvěryhodnost, existenceschopnost, transparentnost, přístup k práci s dětmi a mládeží i na vzdělávání vedoucích v rámci akreditovaných kurzů. (Ministerstvo školství, 2022)

Podmínkou čerpání dotace na rekreační tábory pro děti je přítomnost hlavního vedoucího tábora, jenž získal kvalifikaci v kurzu akreditovaném ministerstvem. Pro udělování oprávnění k odborné přípravě hlavních vedoucích dětských táborů a uznání kvalifikace „hlavní vedoucí dětských táborů“ stanovuje ministerstvo podmínky utvářející základní rámec obsahů kvalifikačních zkoušek jednotlivých organizací. (Ministerstvo školství, 2022)

2.2 Nestátní neziskové organizace volnočasových aktivit

V této kapitole budou blíže představeny tři nestátní neziskové organizace zabývající se výchovou ve volném čase. Dané organizace byly zvoleny vzhledem ke svému holistickému přístupu k výchově, který mají zakotven již ve stanovách spolku. Organizace Junák – český skaut, Česká tábornická unie a Prázdninová škola Lipnice jsou organizace zaměřující se na celostní rozvoj osobnosti.

Kapitola rozebírá východiska, z nichž lze sledovat postoje a potřeby vůči sexualitě dospívajících na úrovni zastřešujících organizací. Tyto přístupy přímo ovlivňují vedoucí volnočasových aktivit a udávají vstupní rámec k práci konkrétních instruktorů s dospívajícími.

Oddíly této kapitoly se budou zabývat především historickým kontextem, přístupům k sexualitě dospívajících, vzdělávací strukturou pro vedoucí jednotlivých spolků a etickým přístupem organizací k tématu. Jedná se o nestátní neziskové organizace, které tedy nepodléhají školskému zákonu 561/2004 Sb. ani zákonu o pedagogických pracovnících 563/2004 Sb. To znamená, že nejsou vázány státními kurikulárními dokumenty ani požadavky na kvalifikaci vedoucích. Každý spolek tak přistupuje ke vzdělávání odlišným způsobem a klade na své vedoucí volnočasových aktivit různé požadavky. Cílem této kapitoly je představit jednotlivé vzdělávací systémy pro vedoucí především ve vztahu k sexualitě dospívajících.

Česká rada dětí a mládeže, zastřešující organizace diskutovaných nestátních neziskových spolků, vydala v roce 2009 metodickou příručku Hranice bezpečí, metodický průvodce prevencí sexuálního zneužívání dětí a mladistvých. Tato příručka deklaruje preventivní přístup v oblasti sexuálního zneužívání a v konkrétních bodech volá po otevřené diskusi k tématu sexuality dospívajících, např. *„Podobně, jako nemůžeme úplně zabránit tomu, aby naše děti byly ohrožovány viry a bakteriemi, ale můžeme u nich výrazně podporovat odolnost vůči nim, je i v oblasti sexuálního zneužívání možné a důležité pěstovat u nich takové kompetence, vědomosti, dovednosti, postoje i schopnosti, které je učiní mnohem méně zranitelnými.“* či *„Dávejte dítěti potřebné informace o jeho těle a sexuálním chování.“* (ZAJÍC, a další, Praha, 2009) Přílohu publikace tvoří etický kodex nabídnutý všem organizacím věnujícím se práci s dětmi a mládeží, jenž podrobně popisuje preventivní postoj organizace volající po osvětě a apeluje na členské organizace k jednání následující tento přístup. (Česká rada dětí a mládeže, 2009) Podkapitoly Etický kodex se zaměřují na vyhodnocení naplňování apelu Kodexu chování pro prevenci sexuálního násilí. Celé znění dokumentu naleznete ve II. příloze.

. Junák – český skaut

Junák – český skaut je největší výchovnou institucí volného času pro děti a mládež v České republice, jenž je dlouhodobě uznávaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy jako nestátní nezisková organizace pro práci s dětmi a mládeží. (Ministerstvo školství, 2022) Junácký svaz má za sebou více než stoletou historii. V současnosti registruje organizace 12 151 oddílových vedoucích. (Junák - český skaut, 2022)

Tato kapitola shrnuje historii hnutí Junák – český skaut a zabývá se vzdělávací strukturou organizace. Skrze základní dokumenty spolku přibližuje profil a požadavky, jež organizace připisuje vedoucím volnočasových aktivit a kterými se staví k sexualitě dospívajících.

2.2.1.1 Historie

V roce 1907 uspořádal na anglickém ostrově Browsea Robert Baden-Powel první skautský tábor pro chlapce. Tato pobytová akce měla u účastníků velký úspěch a vedla Baden-Powela k vydání příručky *Scouting for Boys*, která shrnuje jeho základní principy. Filozofie skautingu staví na čestnosti, úctě k hodnotám a lásce k přírodě. Celá myšlenka cílí především na záměrnou výchovu dobrého občana. Skauting brzy získal na oblibě a rychle se rozšířil do Evropy i zámoří.

O rozvoj skautingu v Čechách se zasadil především profesor Antonín Benjamin Svojsík. V roce 1912 vyšla jeho kniha *Základy junáctví*, již Svojsík napsal na základě svých osobních zkušeností se skautingem v Anglii. Tradice junáckých táborů začíná v roce 1913 nedaleko hradu Lipnice. Brzy poté začaly vznikat i dívčí skautské oddíly a již v roce 1915 se konal první dívčí skautský tábor.

Skautské hnutí překonalo první světovou válku a aktivně se účastnilo zakládání Československé republiky. Druhá světová válka byla pro junáky obdobím represe. Po postupném omezování aktivit, zákazech pořádání letních táborů a rozehnutí skautských akcí byla organizace v roce 1940 zakázána. Junák obnovil svou činnost téměř okamžitě po konci války v květnu 1945. Toto období však netrvalo dlouho, protože komunistický totalitní režim, stejně jako ten předchozí nacistický, nemohl tolerovat činnost organizace stojící na demokratických principech a roku 1950 tak Junácký svaz rozpustil. Rada činovníků byla za své působení pronásledována a uvězněna. Některé oddíly fungovaly skrytě pod jinými organizacemi či dokonce v exilu. O vystoupení z ilegality se Junák pokoušel při příležitosti každého náznaku rozvolnění režimu. K legálnímu obnovení organizace nicméně došlo až po Sametové revoluci v roce 1989, kdy vznikl Český Junák – svaz skautů a skautek. (Junák - český skaut, 2022)

2.2.1.2 Současnost

V současnosti se organizace navrátila k názvu Junák – český skaut. V roce 2005 byla na valném sněmu Junáka přijata Charta českého skautingu na počátku 21. století. Charta se stala podnětem pro obnovu junáckého výchovného programu a pro modernizaci instituce. (Junák - český skaut, 2022) Organizace dnes (tzn. v březnu roku 2022) registruje 68 802 členů, 2 203 oddílů a 12 151 vedoucích. Junácká činnost v oddílech probíhá majoritně nekoedukovaně. Cílovou skupinu organizace jsou činovníci od 6 do 26 let. Oddílová činnost spočívá především v pravidelných družinových schůzkách, víkendových výpravách a letních táborech. (Junák - český skaut, 2022)

Pro Svojsíka a jím vedenou organizaci bylo téma sexuality velmi důležité již od počátku, vztah k sexualitě sloužil již od počátku jako prvek identifikace a odlišení, zvláště ve vztahu k trampskému hnutí (viz současná literatura mapující dějiny trampingu). Předmět sexuality dospívajících lze zachytit dále v publikaci Josefa Šimánka „Skauting jeho podstata, význam a ethika“ z roku 1946. Šimánek zde popisuje jako žádoucí „*fyzickou nedotknutelnost pohlaví*“ (ŠIMÁNEK, 1946) až do doby dospělosti činovníka.

Z pohledu prevence se tématu věnuje příručka „Skautskou stezkou“ z roku 2001. Kolektiv autorů se zde zabývá tématy rizikového chování a násilí na dětech. Autoři staví sdělení směrem k dospívajícím například tímto doporučením: „*Může se stát, že tě budou obtěžovat lidé známí, přátelští či příbuzní. I jim se musíš postavit na odpor, není v tom žádný rozdíl. Neváhej svou zkušenost oznámit rodičům.*“ (BŘICHÁČEK, a další, 2001) Zdroje posledních deseti let již mluví především k vedoucím a radí, jak k tématu výchovně přistupovat. Ve vzdělávacích směrnicích či vzdělávacím řádu organizace lze nalézt především oblasti týkající se snižování či minimalizace nežádoucích projevů sexuality v rámci primární prevence či krizové intervence. Téma lze zachytit i v junáckém dvouměsíčníku pro skautskou výchovu „Skauting“ (Junák - český skaut, 2013). V možnostech dobrovolných vzdělávacích akcí lze dokonce nalézt i program „Sexuální výchova v oddíle“ pro vedoucí oddílu a oddílové rady, jenž má vedoucím pomoci se v tématu orientovat a otevřeně o něm komunikovat.

2.2.1.3 Vzdělávání vedoucích

Junák – český skaut uvedl v roce 2021 v platnost Řád pro vzdělávání činovníků a činovníků. Tento řád formuluje stupně, obsahy, podmínky a formy jednotlivých kvalifikačních skautských vedoucích. V dokumentu jsou zakotveny mimo jiné kvalifikační stupně vzdělání vedoucích – čekatelská a vůdcovská zkouška, zkouška pro vedení klubů dospělých, odborná činovnícká kvalifikace a instruktorská kvalifikace. (Junák - český skaut, 2021) Řád zakotvuje i další kvalifikační stupně zaměřující se například na hospodářskou stránku činnosti skautského hnutí, které jsou ovšem pro účely této práce nepodstatné.

Směrnice k obsahu kvalifikačních stanovují oblasti kompetencí, jež by měl uchazeč obsáhnout. Směrnice prvního stupně kvalifikace – čekatelská zkouška se věnuje ve IV. oblasti Pedagogika, psychologie a komunikace kompetenci č. 26 „*Dokáže poznat, že se chování jemu svěřeného dítěte změnilo, a upozornit na to.*“ s obsahem: „*Dokáže u svého svěřence rozpoznat, že se chová jinak než obvykle nebo že se ocitl v problémové situaci, a přiměřeně na to zareaguje. (Dítě např. začne být plačtivé, nadměrně agresivní, úzkostné, i když takové nebyvalo.) Ví, že on sám nemůže v takových závažných případech poskytnout dítěti pomoc, ale že musí upozornit vedoucího, který situaci vyřeší.*“ (Junák - český skaut, 2021) Dále uvádí v V. oblasti Zdravověda a bezpečnost kompetenci č. 30 „*Umí se vhodně zachovat v krizové situaci.*“ s obsahem: „*Nastane-li krizová situace, dokáže se zorientovat, odhadnout svoji roli a vhodně reagovat. Umí přivolat pomoc, pokud je třeba. Zná zásady chování při požáru, úrazu, tomuti, převržení lodi, dopravní nehodě, nepřízní počasí, nedostatku jídla či pití, ztracení členů apod. Ví, jaká jsou doporučení a postupy v Junáku – českém skautu.*“ (Junák - český skaut, 2021) Druhý kvalifikační stupeň – vůdcovská zkouška tyto kompetence rozvíjí a prohlubuje např. v kompetenci č. 24 „*Zajišťuje dodržování pravidel fyzické i psychické bezpečnosti při běžných i specifických aktivitách.*“ a č. 26 „*Vede členy oddílu tak, aby byli připraveni na zvládnutí a řešení různých krizových a obtížných situací.*“ (Junák - český skaut, 2021) Podmínkou pro splnění dalších kvalifikačních stupňů je úspěšné absolvování čekatelské a vůdcovské zkoušky. Vzdělávací řád tedy konkrétně nepracuje s tématem sexuality, ale pracuje s předmětem primární prevence rizikového chování, do něhož je pojem sexuality začleňován.

V rámci nabídky dalších vzdělávacích programů, které nejsou začleněny do základní vzdělávací struktury hnutí, lze dohledat již výše zmíněný program „Sexuální výchova

v oddíle“ pro výchovné zpravodaje, vedoucí oddílů a oddílové rady. Program si klade za cíl ukázat účastníkům možnosti komunikace o daném tématu s dospívajícími a rozšířit informovanost o sexuální výchově. (Junák - český skaut, 2021)

Podstatnou informační a vzdělávací platformou spolku jsou i junácké časopisy. K tématu sexuality dospívajících v oddíle lze nalézt dva články z roku 2015 v 1. díle 53. ročníku časopisu. Konkrétně se jedná o články od Petry Popelkové „Sexuální výchova v oddíle“ a „Fenomén sexting v teorii a praxi“ Kamila Kopeckého a Martina Kožíška. Články témata blíže představují, jmenují případy z praxe a obsahují doporučení pro vedoucí k praxi. (Junák - český skaut, 2015)

2.2.1.4 Etický kodex

Organizace Junák – Český skaut svým působením podporuje porozumění a uznání lidské důstojnosti již v základních principech skautské výchovy. (Junák - český skaut, 2020) Činovníci jsou vedeni k respektu individuálních hranic dospívajících a jejich hlubšímu pochopení v rámci rozsáhlého vzdělávacího systému organizace. (Junák - český skaut, 2021), (Junák - český skaut, 2021) Spolek v posledních letech publikuje materiály a nabízí programy věnující se sexuální výchově. Organizace zastává preventivní přístup k porušování hranic intimity a sexuálního násilí. V informačních médiích spolku lze veřejně dohledat informace o aktivitách ve prospěch prevence sexuálního zneužívání. (Junák - český skaut, 2021)

V roce 2020 byl na Valném sněmu Junáka podán návrh Kodexu jednání dospělých. Návrh komentuje vztah dospělých k dospívajícím, druhým dospělým, rodičům a samého k sobě. Dokument pojmenovává sexuální vztahy mezi dospělým a dítětem jako nepřiměřené a konkrétně nastiňuje doporučené jednání při zjištění nezákonného jednání chování jiných dospělých. (Junák - český skaut, 2020)

2.2.2 Česká tábornická unie

Česká tábornická unie je spolkem spojujícím tábornické kluby, oddíly, trampské osady i jednotlivce. Spolek je již mnoho let uznáván Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy jako nestátní nezisková organizace pro práci s dětmi a mládeží. Podle dat z roku 2020 organizace čítá 6183 členů, z toho 4828 dětí a mládeže do 26 let. (Česká tábornická unie, 2020)

Kapitola se zabývá historickým kontextem organizace a kvalifikačními zkouškami v rámci vzdělávání vedoucích.

2.2.2.1 Historie

Česká tábornická unie se začala formovat v šedesátých letech dvacátého století pod záštitou Československého svazu mládeže. Začátky tábornické činnosti unie měly podobu tábornických škol, jejichž vznik iniciovali Vlastimil Snopek, Jaroslav Vlček a Jaroslav Studený. (Česká tábornická unie, 2019) Myšlenka tábornické unie navazovala na tradici lidového tramského hnutí v Československu. V roce 1933 prezentoval Masarykův slovník naučný definici trampů: „*V nejnovější době název pro výletníky, pěstující pravidelný weekend (v. t.) a táboření v přírodě, na rozdíl od skautů (srov. skauting) velmi*

volného rázu.“ (RÁDL, 1933) Charakteristika hnutí spočívá v lásce k přírodě, v častých pobytech v přírodě spojených s tábořením a ve sdružování trampů napříč věkovými kategoriemi opravdovým a dlouholetým přátelstvím. (PETERKA, 1990) Tábornické vnímání přírody formovaly vzory jako například Ernest Thompson Seton, kanadský zakladatel hnutí Lesní moudrosti označované jako Woodcraft, Jack London, čeští cestovatelé Emil Holub nebo Jiří Hanzelka a další.

V návaznosti na události Pražského jara se vznesla velká vlna kritiky vůči Československému svazu mládeže a zájem dospívajících o organizaci klesl. Svaz kritizovali i jeho členi jako například zástupce tábornického odvětví Jan „Žanek“ Hochman. V důsledku těchto událostí vystoupili táborníci ze svazu a založili v roce 1968 samostatnou Českou tábornickou unii. Nezávislé aktivity unie byly ukončeny záhy po začátku okupace Československé republiky sovětskou armádou. Činnost unie finálně ukončil nově vzniklý Socialistický svaz mládeže prohlášením o zamezení činnosti Sdružení dětských a tábornických organizací v roce 1970. Snahy a pokusy o obnovení aktivity byly režimem silně potlačovány a táborníci byli za svou činnost pronásledováni. Plány na obnovení činnosti unie se začaly formovat až po pádu komunistického režimu. K finálnímu obnovení České tábornické unie došlo 29. června 1990 na celostátním sněmu na Slunečné pasece pod Křemešníkem. (Česká tábornická unie, 2019)

2.2.2.2 Současnost

Dnes unie čítá přes šest tisíc členů sdružených ve dvanácti oblastech a sto třiceti pěti oddílech ve všech krajích České republiky. Oddíly tábornické unie jsou z většiny koedukované. Činnost táborníků stejně jako junáků spočívá hlavně v oddílových schůzkách, výpravách a táborech. Cílová skupina organizace se pohybuje v rozmezí od 6 do 26 let. (Česká tábornická unie, 2019) Strategický plán spolku pro rok 2021-2023 pojmenovává potřebu po modernizaci a aktualizaci hodnotových základů. Dokument klade důraz i na vyšší dbalost ve výběru kvalitních osobností do rolí vedoucích a jejich osobnostní rozvoj. (Česká tábornická unie, 2020)

Téma sexuality dospívajících v organizaci Česká tábornická unie se autorce nepodařilo dohledat v žádných přímých veřejných zdrojích. Podle slov respondenta č.3 v rozhovoru (viz příloha I.) z České tábornické unie, je preventivní přístup předáván slovně mezi vedoucími. Oficiální iniciativu o otevření dialogu na téma sexualita svěrenců lze pouze zaznamenat ze strany zastřešující organizace České rady dětí a mládeže. (ZAJÍC, a další, Praha, 2009)

2.2.2.3 Vzdělávání vedoucích

Česká tábornická unie formuluje svou vzdělávací strukturu ve směrnici o kvalifikačních zkouškách. Podle stanov mohou pořádat činnost s dětmi do 18 let výhradně způsobilé osoby. Směrnice o kvalifikačních zkouškách definuje způsobilé osoby následně: „*Způsobilá osoba je osoba, která prokáže odbornou způsobilost, bezúhonnost a je starší 18 let.*“ Odbornou způsobilost prokazuje uchazeč úspěšným absolvováním neakreditovaného programu Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy – Pracovník s dětmi a mládeží v jejich volném čase, kterému se v unii říká Velká placka. Obsah tohoto vzdělávacího projektu, jenž by měl být přílohou směrnice o kvalifikačních zkouškách, se autorce nepodařilo dohledat. Směrnice definují vzdělávání vedoucích dětských kolektivů a dalších pracovníků s dětmi a mládeží formou programů akreditovaných Ministerstvem

školství, mládeže a tělovýchovy a programů neakreditovaných. Vzdělávací kurzy provádí Školící místa v jednotlivých oblastech republiky. Česká tábornická unie neformuluje plošně obsah kvalifikačních programů, a tak se obsah vzdělávacích kurzů liší podle školícího místa. Jednotlivá Školící místa podle dostupných zdrojů, nezveřejňují konspekt témat vzdělávacích kurzů. Z oficiálních dokumentů spolku se nedá konstatovat, zdali se vedoucí v rámci svého vzdělávání s tématem sexuality dospívajících setkají či nikoli.

2.2.2.4 Etický kodex

Z dostupných zdrojů nelze potvrdit ani vyvrátit, zdali organizace doporučené jednání následuje. Z podstaty právního ustanovení organizace lze předpokládat pouze dodržování Úmluvy o právech dítěte.

2.2.3 Prázdninová škola Lipnice

Prázdninová škola Lipnice je organizace pořádající autorské kurzy a semináře pro rozvoj osobnosti vedoucí k pozitivním změnám. Struktura využívá metody zážitkové pedagogiky, jež zároveň aktivně utváří a předává know-how dalším lektorům věnujícím se výchově.

Tato kapitola nahlíží do historie vzniku spolku, zaobírá se vzdělávacím systémem instruktorů a shrnuje zdroje zachycující postoj organizace k sexualitě dospívajících.

2.2.3.1 Historie

Prázdninová škola Lipnice byla založena v roce 1977 PhDr. Allanem Gintelem CSc. a působila až do roku 1989 pod Svazem socialistické mládeže. Činnost organizace navázala na tradici tábornických škol České tábornické unie pod Československým svazem mládeže. Prázdninová škola Lipnice pokračovala v rozvoji bohaté tradice české výchovy v přírodě a zaměřila se na výchovu frekventantů v aktivní a spolupracující osobnost. Instituce nazvala svůj výchovný přístup „Intenzivní rekreační režim“ a tento vedl k intenzivnímu rozvoji zážitkové pedagogiky. (Prázdninová škola Lipnice, 2022)

Organizace se stala průkopníkem zážitkové pedagogiky v České republice. V roce 1992 se spolek stal členem Outward bound – mezinárodní sítě škol rozvíjející kompetence pro život skrze autentické zážitky v přírodě. (Prázdninová škola Lipnice, 2022) V roce 2004 začali instruktoři školy vydávat časopis Gymnasion, jenž se zaměřuje na rozvoj zážitkové pedagogiky. Periodikum se postupně stalo celostátní otevřenou platformou pro odbornou komunitu i širokou veřejnost. (Pangea Nadace, 2020) Za dobu své existence spolek vytvořil a vydal sborníky a metodiky pro zážitkovou pedagogiku jako např. Zlatý fond her I, II, II, Škola zážitkem či Instruktorový slabikář. (HANUŠ, a další, 2021)

2.2.3.2 Současnost

Prázdninová škola Lipnice v současnosti pořádá semináře a autorské kurzy pro rozvoj osobnostních vlastností jako jsou odvaha, odolnost a odpovědnost. Kurzy jsou dramaturgicky designované pro pozitivní změny jednotlivců skrze metodu zážitkové pedagogiky. Organizace know-how zážitkové pedagogiky používá nejen v autorských kurzech, ale šíří je i mezi veřejnost, již se snaží inspirovat k jejímu využívání. V roce

2020 spolek realizoval šest kurzů, jimiž prošlo 133 účastníků. (Prázdninová škola Lipnice, 2020) V období před pandemií COVID-19 v roce 2019 se uskutečnilo deset kurzů s 302 účastníky. Podle výroční zprávy za rok 2020 čítá instruktorský sbor 217 členů. (Prázdninová škola Lipnice, 2019) Jednotlivé kurzy jsou podle svého zaměření určené pro smíšené či homogenní kolektivy. Kurzy jsou otevřené účastníkům od šestnácti let.

Prázdninová škola Lipnice s tématem sexuality účastníků pracuje na úrovni prevence a osvěty. V etickém kodexu spolku lze dohledat vymezení pro sexuální vztah mezi instruktory a účastníky, které se snaží vzniku vztahu předcházet. (Prázdninová škola Lipnice, 2015) Autorské kurzy Quo Vadis, Buď svá či Cesta ženy jsou určeny pouze pro homogenní skupiny. Předmětem těchto kurzů je zamyšlení a práce s náhledem na ženství či mužství ze všech aspektů, tedy i z pohledu sexuality. (Prázdninová škola Lipnice, 2022)

2.2.3.3 Vzdělávání vedoucích

Prázdninová škola Lipnice klade při výběru nových instruktorů vysoké nároky na osobnost uchazeče. Řád členství spolku formuluje základní kvalifikační stupně – prvoelév, elév, instruktor a další kvalifikační stupně pro instruktory (Bronzový, Stříbrný a Zlatý list). Elévem (z francouzštiny élév = žák) se může stát adept na základě přímého oslovení či výběrem ze zájemců. Pokud je zájemce či kandidát osloven pro zapojení do organizace, stává se prvoelévem. Zodpovědnost za prvoeléva nese instruktor, který ho vybral. (HANUŠ, a další, 2021) Po absolvování minimální praxe obnášející účast na přípravě a realizaci minimálně jednoho osmi a vícedenního autorského kurzu, se prvoelév stává elévem, jenž se může přihlásit k instruktorskému kurzu na základě doporučení šéfa autorského kurzu. (Prázdninová škola Lipnice, 2022)

Instruktorský kurz je koncipován do modelu třech povinných hlavních částí s přidanou nabídkou volitelných seminářů a metodických videí. Obsah kvalifikace instruktora rozsáhle nastiňuje publikace Instruktorský slabikář, jenž vytvořili lektoři pro účastníky instruktorského kurzu a v roce 2021 vydali pro širokou veřejnost jako metodickou příručku pro organizátory kurzů zážitkové pedagogiky. Příručka konkrétně téma sexuality účastníků autorských kurzů nezmiňuje. V části příručky Pedagogické a psychologické aspekty instruktorů klade důraz na znalost základů vývojové psychologie dle Erika Eriksona a schopnost instruktorů zohledňovat její znalost při přípravě autorských kurzů. Formuluje požadavky na osobnost instruktora organizace a explicitně odmítá násilí v jakékoli podobě. Organizace zastává preventivní postoj ke vzniku rizikového chování, mezi které patří i nežádoucí projevy sexuality. (Prázdninová škola Lipnice, 2022)

Oproti tomu periodikum organizace Gymnasion s předmětem sexuality účastníků kurzů otevřeně pracuje. V jednotlivých článcích lze dohledat přístupy instruktorů k otevřeným dialogům k tématu se středoškoláky (DRAHANSKÁ, 2020), schvalující postoje ke vztahům mezi účastníky na kurzu nebo naopak rozbor kritických oblastí, které tyto vztahy přináší. (HLADKÝ, 2016) Časopis prezentuje široké spektrum postojů a potřeb instruktorů k sexualitě účastníků kurzu. Ve vztahu k předešlým organizacím je podstatné zmínit, že periodikum mnohdy popisuje případy z praxe kurzů s dospělými účastníky, které nejsou limitovány legislativními hranicemi pro pohlavní styk. Z tohoto titulu mají autoři možnost pohlížet na téma z více úhlů pohledu.

2.2.3.4 Etický kodex

Prázdninová škola Lipnice ve svém výchovném působení rozvíjí a napomáhá k porozumění, uznání lidské důstojnosti a k respektu osobních mezí jednotlivců. Prostřednictvím náplně různých kurzů podporuje rozvoj specifické identity podle pohlaví i sebevědomí. Vede své členy k netoleranci vůči jakémukoli násilnému jednání. O svých aktivitách ve prospěch prevence rizikového sexuálního chování informuje ve veřejném periodiku Gymnasion.

Organizace v roce 2015 přijala na své valné hromadě Etický kodex, jenž napomáhá pěstovat bezpečné prostředí pro účastníky kurzů i instruktory Prázdninové školy Lipnice. Kodex se kromě jiného věnuje etice jednání v různých situacích, autoritě role instruktora a explicitně formuluje sexuální vztah mezi instruktorem a účastníkem: „*Po dobu konání akce a bezprostředně po akci se vyhýbáme jakémukoliv intimnímu nebo sexuálnímu vztahu s účastníky.*“ (Prázdninová škola Lipnice, 2015)

2.3 Sexualita dospívajících

Pojem dospívání zahrnuje více vývojových stádií člověka. Vymezení období dospívání se liší podle různých autorů. Vágnerová rozděluje dospívání na stádium rané adolescence ve věkovém rozmezí 11 až 15 let a stádium pozdní adolescence 15 až 20 let, jež označuje též jako období pubescence. (VÁGNEROVÁ, 2005) Němec dělí dospívání na období časně 10 až 14 let, střední 15 až 18 let a pozdní adolescence 19 let. (KOBLIHA, a další, 2019)

Dospívající v období časně adolescence procházejí podstatnými fyziologickými změnami, začínají se rozvíjet sekundárních pohlavní znaky. U děvčat dochází k růstu prsů i začátku menstruace. Dochází ke změnám na genitálu chlapců. Pubické ochlupení začíná růst děvčatům i chlapcům. Pro toto období je charakteristické zaujetí a nejistota jedince vůči fyzickým změnám. Zvědavost může vést k počátkům onanování či k prvním sexuálním zkušenostem s druhým člověkem. Pro střední adolescenci je typické fyziologické dokončení změn. Charakteristické pro toto období je vytváření krátkodobých, monogamních, romantický vztahů. Jedinci si začínají uvědomovat zodpovědnost za své činy, nicméně ne v plné míře. Problematické v tomto období může být rizikové sexuální chování jako například nechráněný pohlavní styk. Pro pozdní adolescenci je příznačné silnější sociální citění a převzetí plné zodpovědnosti za své činy, což jsou předpoklady, jež adolescentům umožňují navázání vážnějších vztahů. Podle Němce mají pozdní adolescenti dospělé chápání a požitky z vlastního já, vlastní genderovou roli, sexuální orientaci a vlastní sexuální chování. (KOBLIHA, a další, 2019)

V posledních letech se vedoucí volnočasových aktivit v rámci praxe častěji setkávají s tzv. coming outy – procesem sebepřijetí a vyrovnávání se s homosexuální orientací jedince či s transsexualitou. (PAVLICA, 2021) Veřejné projevy vývoje těchto sexuálních znaků jsou zřejmě reakcí na otevřenější přístup společnosti k sexuálním menšinám. (pozn. autorky)

3 Výzkumná část

Kapitola Výzkumná část popisuje veškeré kroky výzkumného šetření této bakalářské práce.

3.1 Výzkumný problém

Jak bylo popsáno v teoretické části práce, vstupní rámec pro vedoucí volnočasových aktivit k tématu sexuality dospívajících tvoří právní normy a přístup jednotlivých zastřešujících organizací. Primární pole tvořené právními normami přistupuje k sexualitě a sexuálnímu chování jako k lidské vlastnosti a lidskému právu, jež je třeba chránit. Sekundární pole nestátních neziskových organizací k tématu sexuality přistupuje především preventivním přístupem, kdy se snaží zabránit rizikovému chování, jež by mohlo ohrozit zdraví vývoj sexuality jedince. Jak přibližuje čtvrtá kapitola teoretické části Sexualita dospívajících, sexualita má více vrstev, než se kterými pracují primární a sekundární pole vstupního rámce. Téma postojů a potřeb vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících navazuje na hojně diskutované téma dialogu o přípravě na sexuální život, vychovávání k partnerským a rodinným vztahům, posílení vlastní sexuální identity jedinců a dalších témat spojených se sexualitou. Předmět práce tak přímo souvisí se sexuální výchovou, jež by měla vytvářet platformu pro tento dialog. Tato práce se tak připojuje k celorepublikové diskusi odborné i laické veřejnosti na toto téma a snaží se rozšířit debatu i na oblast sexuální výchovy v neformálním vzdělání.

Motivací pro vznik této kvalitativní studie bylo přiblížení tématu skrze konkrétní formulace tezí o postojích a potřebách vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících. Empirickou část této práce tvoří kvalitativní výzkum provedený se skupinou respondentů vedoucích volnočasových aktivit nestátních neziskových organizací. Hlavní výzkumná otázka práce je formulována takto: **Jaké jsou postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit nestátních neziskových organizací ve vztahu k sexualitě dospívajících?**

3.2 Design výzkumu a použité metody

Praktickou část bakalářské práce tvoří vyhodnocení a výsledky kvalitativního výzkumu zaměřeného na téma postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících. Kvalitativní výzkum byl zvolen vzhledem k potřebě proniknout do hloubky tématu, což kvalitativní metoda umožňuje díky své otevřenosti vůči podnětům od respondentů a možnosti vést dialog i předem neočekávaným směrem.

Pro výzkum byl zvolen design případové studie, kterou popisuje Sedláček jako vhodný typ pro pedagogický kvalitativní výzkum „*zaměřující se na rozkrývání kontextu mimořádných situací či jevů spojených se vzdáváním.*“ (ŠVAŘÍČEK, a další, 2007) Stejně tak Hendl ji označuje jako vhodný design při průzkumu organizací, v nichž se snažíme identifikovat vzorce chování, přístup k různým tématům a podobně. (HENDL, 2005) Pro sběr dat byla zvolena metoda hloubkového polostrukturovaného rozhovoru, jež Kvale definuje jako cestu „*jejímž účelem je získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsanych jevů.*“ (KVALE, 1996) Pro rozbor dat byla

zvolena metoda interpretativní fenomenologické analýzy. Zaměření této metody je porozumění žité zkušenosti člověka. Pomáhá badateli detailně prozkoumat průběh, jímž člověk utváří význam své zkušenosti, což umožňuje porozumění jednotlivé události či procesu – fenoménu. (ŘICHÁČEK, a další, 2013)

3.2.1 Výzkumný postup

Pro výzkumnou část bakalářské práce jsou základem data získaná polostrukturovanými hloubkovými rozhovory se třemi respondenty – vedoucími volnočasových aktivit nestátních neziskových organizací. Metoda polostrukturovaného rozhovoru byla zvolena pro svou pružnost dávající tazateli prostor pro témata vystupující v průběhu rozhovoru.

Příprava na rozhovory byla provedena formulací otázek pro polostrukturovaný rozhovor. Otázky sloužily tazatelce jako kostra rozhovoru. Otázky měla tazatelka sepsané a používala je pro formulování dotazů v konkrétních rozhovorech. Podle vztahu tazatelky s respondentem byly otázky kladené vykací či tykací formou. Otázky byly stylizované v následném znění:

- Řekl byste mi prosím, v jaké organizaci působíte a kolik let praxe máte za sebou?
- Stala se vám někdy konkrétní situace, kdy jste narazil na téma sexuality?
- Pohybujete se v koedukovaných či nekoedukovaných skupinách dospívajících?
- Jaké argumenty používáte v dialogu a dospívajícími na téma sexualita?
- Je pro vás dialog na toto téma komfortní?
- Napadá vás ještě něco, co byste chtěl, aby k tématu zaznělo?

Záznamy rozhovoru byly pořízeny na mobilní zařízení aplikací Diktafon a ponechány na úložišti telefonu. Tazatelka se v rámci příprav soustředila i na kontrolu technického stavu nahrávacího zařízení a kondici baterie.

Následně tazatelka provedla přepis rozhovoru do programu Microsoft Word. Přepis byl proveden v přesném znění rozhovoru a pro zachování autenticity nebyl dále upravován.

Pro zpracování dat byla použita metoda interpretativní fenomenologické analýzy. Analýza proběhla podle obecného analytického postupu interpretativní fenomenologické analýzy v šesti fázích. Jako nultou fází označuje Smith, Flowers a Larkin reflexi výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu: „*Reflexe vlastní zkušenosti s tématem představuje především nástroj uvědomení si interpretativní role ve výzkumném procesu, díky němuž jsme schopni užitečně pracovat s daty a zajistit přitom validitu naší analýzy.*“ (ŘICHÁČEK, a další, 2013) Za první fázi autoři označují čtení a opakované čtení, má funkci podněcování výzkumníkova zájmu o data. Jako druhá fáze jsou jmenované počáteční poznámky a komentáře, kdy by měl badatel zaujmout plně otevřený postoj k veškerým datům. Třetí fáze se věnuje rozvíjení vznikajících témat. V této fázi dochází k redukci objemu dat i vzniklých poznámek prostřednictvím tzv. rodících se témat. Hledání souvislostí napříč tématy obsahuje čtvrtá fáze analýzy. Jako další fáze probíhá analýza dalšího případu, kdy se opakují předchozí fáze 1-4. Šestou fází tvoří hledání vzorů napříč případy, kdy se výzkum posouvá k propojení jednotlivých analýz. (SMITH, a další, 2009)

3.2.1.1 Výzkumný plán a jeho popis

V této kapitole autorka shrnuje počátky svého zájmu o téma sexuality dospívajících v rámci dobrovolnické činnosti pod nestátními neziskovými organizace. Popisuje prvotní fáze vzniku bakalářské práce i celý proces realizace výzkumného plánu. Pro zachování autenticity autorčina pohledu na problematiku je kapitola zpracována v první osobě.

Můj zájem o téma sexuality dospívajících, se kterými pracuji jako dobrovolnice v oddíle pod Českou tábornickou unií, se začal rozvíjet, když jsem se v patnácti letech stala vedoucí družiny, tzv. rádkyní. Rádci mají k dětem a mládeži na táborech mnohem blíže než vedoucí, protože se účastní programu společně s dětmi. Vyvstala-li tak situace jako například společná onanie chlapců či případy poluce, tak první, komu byla situace obvykle oznámena, byl rádce. Pozorovala jsem, že přístup tehdejšího vedení našeho oddílu k tématu byl velmi flegmatický a konkrétní situace se spíše neřešily nebo zesměšňovaly. Na kurzu hlavního vedoucího dětského tábora v roce 2019 jsem se setkala s metodami, přístupy a postoji vedoucích z jiných oddílů a od té doby se snažím svůj přístup k tématu stále rozvíjet a účastnit se diskusí a vzdělávacích kurzů, jež mi pomáhají zlepšit své kompetence. Tento dlouhodobý zájem mě dovedl až k rozhodnutí téma zohlednit ve své akademické práci a nadále se mu hlouběji věnovat.

V letních měsících roku 2021 jsem téma hojně diskutovala s kolegy vedoucími z mnoha organizací. Pro lepší představu o možnostech tématu pro tuto bakalářskou práci jsem vedla dva pilotní rozhovory, které trvaly více než dvě hodiny. Obsah rozhovorů a šířka tématu mě vedla k rozhodnutí zúžit zaměření práce pouze na vedoucí nestátních neziskových organizací s kvalifikací hlavního vedoucí či instruktora ve své zastřešující organizaci se záměrem podpoření větší homogenity výzkumného souboru. Vedoucí práce Mgr. Anna Dudová se mnou vedla rozhovory, díky jejichž reflexi se podařilo vhodně stanovit téma pro práci a zajistit tak její konzistentnost a smysluplnost.

Po ujasnění cílů práce jsem začala pracovat na rešerši zdrojů pro teoretickou část bakalářské práce. Z dostupných zdrojů jsem získala představu o pozadí tématu, jenž mi pomohlo lépe koncipovat strukturu plánovaných rozhovorů. Na začátku roku 2022 jsem začala kontaktovat možné respondenty pro sběr dat. Po konzultaci s vedoucí práce jsem zvážila a zohlednila etické aspekty ke sběru dat, připravila formulář pro informovaný souhlas a uskutečnila rozhovory v únoru roku 2022. Data jsem dále zpracovala v průběhu března 2022 podle doporučeného postupu interpretativní fenomenologické analýzy popsané v předchozí kapitole.

3.2.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořila trojice respondentů, vedoucích volnočasových aktivit nestátních neziskových organizací Junák – český skaut, Česká tábornická unie a Prázdninová škola Lipnice. Organizace byly zvoleny na základě autorčina předchozího zájmu (viz výše kapitola Výzkumný plán a jeho popis). Za vedoucího byly považovány osoby, jež nabyly kvalifikace vedoucí či instruktor ve svých zastřešujících organizacích.

Účastníci výzkumu byli přizváni výzkumníci. Komunikace probíhala přes sociální síť, e-mailem i v přímé interakci. Účastníci byli seznámeni se záměrem práce výzkumníci při pozvání k účasti. Výzkumnice nekladla na výběr respondentů další

nároky, kromě absolvování kvalifikační zkoušky a příslušnosti k jedné z organizací, jimiž se práce zabývá.

3.2.2.1 Etické aspekty

Zahájení sběru dat předcházelo zhodnocení etických aspektů výzkumu. Vzhledem k zaměření práce na citlivé téma sexuality dospívajících bylo vyhodnoceno, že je třeba chránit anonymitou aktérů zmíněných v rozhovorech respondentů i respondenty samotné. Veškeré materiály obsahující údaje, jež označovaly konkrétní osoby, jako například audiozáznamy, byly uzamčeny heslem. S ohledem na citlivost obsahu rozhovorů byly pro jejich uskutečnění zvoleny neveřejné prostory.

Všichni účastníci výzkumu byli seznámeni s předmětem výzkumu i s jeho hlavním cílem. Výzkumná metoda, předpokládaný průběh i časová náročnost byla účastníkům sdělena výzkumníci před uskutečněním rozhovoru. Všichni účastníci podepsali informovaný souhlas, jenž byl vytvořen podle vzoru informovaného souhlasu zveřejněného v příloze Opatření rektora ke zveřejňování bakalářských, diplomových, disertačních, rigorózních a habilitačních prací Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích číslo: R 452 ze dne 4. prosince 2020, viz příloha III.

3.2.3 Charakteristiky výzkumného souboru

Výzkumný soubor se skládá ze tří dobrovolných respondentů – mužů. Respondenti provádějí dobrovolnickou činnost práce s dětmi a mládeží pod zastřešujícími organizacemi Junák – český skaut z. s., Česká tábornická unie z. s. a Prázdninová škola Lipnice z. s. Dva z nich provozují přímou praxi 17 let a jeden 16 let.

3.2.3.1 Respondent č. 1

Respondent působí jako vedoucí v nestátní neziskové organizaci Junák – český skaut z. s., kde působí již 17 let v nekoedukovaných kolektivech. V rámci dobrovolnické činnosti dotazovaný pracuje s cílovou skupinou do 15 let. Rozhovor s respondentem se uskutečnil 25. února 2022 v prostorách uzavřené kanceláře v místě zaměstnání respondenta. Znamé prostředí pravděpodobně působilo na respondenta uklidňujícím dojmem. Oproti plánované délce trvání rozhovoru 30 minut rozhovor trval 21 minut. Výzkumnice se dříve setkala s respondentem ve formálním vzdělávacím prostředí, rozhovor se díky tomu držel též na formální úrovni. Respondent souhlasil s nahráváním rozhovoru na elektronické zařízení, přepisem rozhovoru, uvedením přepisu v přílohách práce a podepsal informovaný souhlas.

Respondent má hluboký vhled do problematiky sexuality skrze programy primární prevence, jež pořádá samostatně i pod dalšími organizacemi. Respondent je lektorem ve vzdělávací struktuře Junák – český skaut z. s., kde školí kurz první pomoci zdravotníků zotavovacích akcí. Hluboký vhled respondenta do problematiky se odráží v obsahu i formě rozhovoru.

3.2.3.2 Respondent č. 2

Dotazovaný č. 2 se věnuje dobrovolnické činnosti práce s mládeží v rámci nestátní neziskové organizace Prázdninová škola Lipnice z. s. již 16 let. Respondent organizuje koedukované kurzy pro věkové skupiny 15+ a 18+ let. Rozhovor se uskutečnil 28. února 2022 v prostorách zaměstnání dotazovaného. Výzkumnice se domnívá, že prostředí působilo na respondenta jako stresový faktor. Rozhovor trval 20 minut, tedy o deset minut méně oproti plánované délce. Tazatelka je v přátelském vztahu k dotazovanému, což se projevilo na jazykové stránce rozhovoru. Respondent souhlasil s nahráváním rozhovoru na elektronické zařízení, přepisem rozhovoru, uvedením přepisu v přílohách práce a podepsal informovaný souhlas.

Dotazovaný působí kromě Prázdninové školy Lipnice v organizacích věnujících se primární prevenci rizikového chování. Respondent zároveň působil v předchozím zaměstnání ve školském zařízení. Dotazovaný v mnoha případech odpovídal z role pracovníka primární prevence či pracovníka ve školském zařízení. Tazatelka tak do rozhovoru více zasahovala a usazovala respondenta do role vedoucího ve smyslu této práce. Výzkumnice v rámci analýzy pracovala s výroky, jež byly formulovány z role vedoucího volnočasových aktivit v nestátních neziskových organizacích.

3.2.3.3 Respondent č. 3

Respondent č. 3 působí 17 let jako vedoucí volnočasových aktivit pod nestátní neziskovou organizací Česká tábornická unie z. s. Respondent pracuje s dětmi a dospívajícími od 6 do 18 let. Rozhovor se uskutečnil v místě respondentova zaměstnání dne 21. března 2022. Tazatelka se domnívá, že pracovní prostředí nedovolilo respondentovi se plně soustředit na rozhovor, což vedlo k velmi rychlému průběhu rozhovoru: celková doba rozhovoru byla 14 minut. Ke krátkému času mohlo přispět i opakování rozhovoru, jež bude vysvětleno níže. Respondent je v přátelském vztahu s tazatelkou. Neformální vztah tazatelky a respondenta se projevil na jazykové formě rozhovoru. Respondent souhlasil s nahráváním rozhovoru na elektronické zařízení, přepisem rozhovoru, uvedením přepisu v přílohách práce a podepsal informovaný souhlas.

Rozhovor č. 3 prováděla tazatelka dvakrát. Při reflexi prvního provedení rozhovoru dne 7. ledna 2022 výzkumnice vyhodnotila vlastní odchylení od tématu a příliš osobně zainteresovaný pohled, jež ovlivňoval rozhovor za přípustnou hranici. Výzkumnice je členkou stejné zastřešující organizace Česká tábornická unie, s jejímž přístupem k tématu nesouhlasí. V prvním provedeném rozhovoru tak byla tazatelka příliš hodnotící a zpětně zhodnotila, že respondenta mohla svým přístupem ovlivnit.

Respondent se oblasti výchovy věnuje pouze v rámci České tábornické unie. V porovnání s dalšími respondenty je znatelné zkušenostní zaměření respondenta č. 3 na jednu organizaci.

3.3 Analýza dat

V této kapitole jsou představeny výsledky provedeného výzkumu. Výsledky jsou prezentovány ve vztahu k fenoménům, jež vyvstali z rozhovorů. Prezentace dat v textu

je provedena formou citací z přepisů rozhovorů. Citace jsou označeny kurzívou a vázány s konkrétními respondenty uvedením číselného označení dotazovaného v hranatých závorkách, které odpovídá označení daného respondenta v kapitole Charakteristiky výzkumného souboru.

1. Projevy sexuality dospívajících, se kterými se vedoucí setkávají

Vedoucí volnočasových aktivit neziskových spolků v rozhovorech popisují zkušenosti s fyziologickými projevy, zájmem o druhé pohlaví a partnerské projevy sexuality. Častou zkušenost popisují respondenti s první menstruací dívek na táboře: „*První menstruace určitě. K tomuhle, pokud se týká první menstruace, tak většinou na to využívám zdravotnici.*“ [3] Nebo: „*Poslední zkušenost s první menstruací na táboře byla strašná. Dvě holčiny přišly asi během dvou dnů (...) jejich hlavní vedoucí a zároveň zdravotnice přivítala tu holčinu se slovy: „Tak pěkně vítej. Teď už máš zkažený život jako všichni ostatní.“*“ [1] Fyziologické projevy pohlavních znaků považuje respondent č. 1 za nejčastější projevy sexuality v praxi: „*V tomhle směru jsou nejčastější prostě ty fyziologické záležitosti, jako je právě menzes, jako je vývin a tomu podobný.*“ V situacích projevů fyziologických znaků prokazují vedoucí sebejistotu v jednání. „*Takže to byla taková dost nemilá situace, kdy jsme naštěstí u toho byli další asi tři nebo čtyři dospělí, rozumnější, kdy jsme se snažili tu situaci nějakým způsobem napravit a snad se to povedlo. Jakž takž. A u té druhé dívky už potom jsme si to ohlíželi víc, protože jsme nechtěli, aby to dopadlo stejně.*“ [1] S podobnou sebejistotou vystupuje i respondent č. 3 „*K tomuhle, pokud se týká první menstruace, tak většinou na to využívám zdravotnici, protože z pohledu je lepší, když to s tou mladou slečnou řeší holka, ale je to naprosto normální a většinou to opravdu jde vyřešit díky té zdravotnici, protože má k tomu dítěti jakoby blíž i je tak jako holka. Já to s ní asi nebudu řešit, protože tohleto je téma, který technicky neovládám, na rovinu.*“ [3]

Respondent č. 1 pojmenoval i projev sexuálního chování počátečního zájmu o druhé pohlaví: „*Tak kluci nakukovali okýnkem na převlíkající se dívku. Což bylo v podstatě odpovídající jejich věku a samozřejmě nechtěný.*“ [1]

Respondenti č. 1, 2 i 3 též pojmenovali třetí podobu projevů sexuality, a to milostné vztahy mezi dospívajícími na pobytových akcích: „*Vzhledem k tomu, že máme koedukovaný oddíl, tak se nám potkávají, že jo, chlapečci a holčičky, takže už se nám taky na táboře stalo, že jsme našli starší chlapce u holek ve stanu.*“ [3]; „*primárně nechcem, aby se nám tam lidi párovali. Ale děje se to, samozřejmě.*“ [2]; „*Větší problémy potom máme s těmi dospívajícími těch šestnáct plus, když jedou na tábor už jako vedoucí a najednou se chlapec a dívka ztratí a tam potom jsou problémy jako tohohle rázu, kdy se jim snažím prostě vysvětlit, že tam nejsou osmnáctiletý, že prostě jsou věci, které na táboře nemůžou, a my jsme tam za ně zodpovědní.*“ [1]

2. Otevřený postoj vedoucích k tématu sexuality dospívajících

Všichni respondenti se shodují v otevřeném postoji k situacím týkající se sexuality. Vedoucí jsou ochotni k tématu přistoupit a otevřít dialog s dospívajícími či dospívajícími, a probrat více úhlů pohledu k situaci, kterou prochází. Respondenti č. 1, 2 i 3 v dialogu vytyčují dospívajícími hranice dané prostředím rekreační akce pro děti a mládež, ale zároveň ujišťují dospívající, že nedělají nic nepřírozeného a špatného: „*Což bylo v podstatě odpovídající jejich věku a samozřejmě nechtěný. My jsme to řešili domluvou. Tak, že se to prostě opakovat nesmí a nebude a jestli bude, tak musí okamžitě opustit*

tábor“ [1]; „se jim snažím prostě vysvětlit, že tam nejsou osmnáctiletý, že prostě jsou věci, které na táboře nemůžou, a my jsme tam za ně zodpovědní“ [1]; „Tak jakým způsobem s tím pracujeme. Že s nima prvně mluvíme o tom, co se jim to na tom kurzu začalo dít a jestli je to vlastně jako veřejný nebo to není veřejný.(...) Asi s tím jako osobně pracuju tak, že když jsou ty lidi jako nezletilý, tak vlastně se snažím jako jim vysvětlit, že i přesto, že tam jsou jako bez dohledu nějaký autority jiný než mě, tak že jsou tam stále stejný hranice“ [2]; „tak jsme to pak vyřešili ve své podstatě rozumnou domluvou na všechny strany, no.(...) jsem jim vysvětlil, že toto se na táboře nedělá, že na táboře musí být kamarádi, ale ať se po táboře potkají, že je to naprosto normální, a pak jsme si o tom hezky popovídali s obouma dvouma.“ [3]

Respondenti se zároveň shodují, že pro otevřený postoj je potřeba bezpečné komfortní prostředí pro vedoucího i pro dospívající, jež spočívá ve vzájemné důvěře obou stran a dostatku informovanosti vedoucího, například: „Můj postoj k tomu tématu je, že je důležitý se o tom bavit, ale bavit se o tom i v nějakým v uvozovkách bezpečným prostředí.“ [3] Z rozhovorů také vyvstává téma tzv. vhodné osoby. Vhodnou osobu popisuje respondent č. 3, jako vedoucího, jenž rozumí problematice dané situace. Například popisuje, že pro diskusi o první menstruaci není vhodným kandidátem: „K tomuhle, pokud se týká první menstruace, tak většinou na to využívám zdravotnici, protože z pohledu je lepší, když to s tou mladou slečnou řeší holka, ale je to naprosto normální a většinou to opravdu jde vyřešit díky té zdravotnici, protože má k tomu dítěti jakoby bliž i je tak jako holka. Já to s ní asi nebudu řešit, protože tohleto je téma, který technicky neovládám, na rovnu.“ [3] Respondent č. 1 přiřknul roli vhodné osoby zdravotníkovi: „Pokud bych měl zvolit jednoho člověka, který by měl být na tohle směřovanéj, tak je to zdravotník. Protože k němu by měli přijít s téma očividným a fyziologickým záležitostí. K němu by měli mít tu důvěru a on by to měl znát i z pohledu biologie.“ [1] Respondent zároveň dodal, že každý vedoucí jeho zastřešující organizace musí mít kvalifikaci zdravotníka zotavovacích akcí. Dotazovaný č. 2 zároveň podtrhuje, že je důležité, aby si vedoucí v dané problematice věřil a vstupoval do dialogu dobrovolně, tedy v hranicích svého komfortu: „na tom kurzu se pak ukazuje, že je někdo, kdo, když se tohle řeší, tak to většinou přineseme večer na týmovku a vybírám někoho, kdo bude ten v uvozovkách krizovej intervent. A ten se jako přihlašuje sám. Jó hele o tomhle já si s ním promluvim, tohle já zvládnu.“ [2] Zároveň respondent č. 1 doplnil skutečnost, že ne každý vedoucí je k tématu otevřený: „znám spoustu pedagogických pracovníků, který o tomhle nedokážou mluvit a nebudou o tom mluvit, ani kdyby je rozřezali.“ [1]

3. Postoj vedoucích k milostným vztahům mezi dospívajícími na pobytových akcích

Třetí tematický celek se zaměřuje na postoj vedoucích k milostným vztahům mezi dospívajícími. Všichni respondenti zastávají negativní postoj k tomuto fenoménu. Podle odpovědi dotazovaných milostné vztahy mezi dospívajícími narušují atmosféru akce: „na táboře a jsme tu proto, abysme se postarali o ty děti a nejsme tu proto, abysme byli na dovolený a nějakým jako takovýmhle způsobem si to užívali.“ [1], „většina kurzů, který dělám, jsou zaměřený na nějaký téma a řekněme, že když si tam člověk přijede nějaký téma zpracovat, tak mu tyhle vztahový věci, když se tam začnou objevovat, berou nějaký procento pozornosti. Takže vlastně se asi dá říct, že vlastně jako úplně primárně nechcem, aby se nám tam lidi párovali“ [2], „Takže musíte vydržet tejdén a pak se potkejte po táboře, to je fér a tady budete kamarádi.“ [3]

Často pak milostné vztahy hraničí s právními přestupky, za které ve chvíli pobytu na akci zodpovídá vedoucí: „*najednou se chlapec a dívka ztratí a tam potom jsou problémy jako tohohle rázu, kdy se jim snažím prostě vysvětlit, že tam nejsou osmnáctiletý, že prostě jsou věci, které na táboře nemůžou, a my jsme tam za ně zodpovědní.*“ [1], „*když jsou ty lidi jako nezletilý, tak vlastně se snažím jako jim vysvětlit, že i přesto, že tam jsou jako bez dohledu nějaký autority jiný než mě, tak že jsou tam stále stejný hranice a že vlastně jako nějaký projevy lásky nepatří do programu*“ [2]

4. Informovanost vedoucích o sexualitě člověka

Respondent č. 1 a 2 se shodují na nedostatečné informovanosti o sexualitě člověka: „*Co chybí potom těm lidem, který o tom umí povídat, jsou někdy ty informace.*“ [1], „*co tam jako není v uvozovkách vůbec, je nějaká rovina, právě jak jsi říkala, první menstruace nebo poluce. Vůbec jako otázky tohohle ražení. Víme jak pracovat s bulimií, řekněme líp vlastně, a je to víc podchycený, než pracovat s prvním sexem nebo právě s první menstruací.*“ [2]

Dotazovaný č. 3 považuje současnou informovanost za dostatečnou, nicméně na přímou otázku k informovanosti o progresivnější problematice, jako je například genderové sebepojetí dospívajících, by uvítal větší pokrytí: „*Určitě. Pokud by to někdo nabídl*“ [3]

5. Postoje vedoucích k formě opory pro vhled do tématu sexuality dospívajících

Postoje tématu formy opory pro vhled do tématu sexuality dospívajících jsou u respondentů zcela ambivalentní. Z rozhovorů vyplývají tři možné formy. Respondent č. 1 spatřuje povolnou osobu ve zdravotníkovi zotavovací akce a oporu k problematice by zařadil do zdravotnické kvalifikační zkoušky: „*Pokud bych měl zvolit jednoho člověka, který by měl být na tohle směřovanej, tak je to zdravotník. Protože k němu by měli přijít s téma očividnýma fyziologickýma záležitostma. K němu by měli mít tu důvěru a on by to měl znát i z pohledu biologie.*“ [1]

Respondenti č. 2 a 3 působí v organizacích, kde jádro know-how tvoří zkušení lektori, kteří své zkušenosti s daným tématem předávají dál. Dotazovaný č. 2 zhodnotil konkrétní přístup jako funkční: „*Kde ty jako kmeti Prázdninovky nějak koukaj na to, jestli je ten člověk zralý po všech stránkách na to jako působit na další lidi. A tam mi přijde, že nějaký poslední síto, kde by si člověk mohl říct, hele ten prostě je třeba rasově nesnášenlivej nebo právě nesnášenlivej k menšinám jiný orientace, tak že by to nedostal. Jakože se to reálně děje, že to ikáčko nedostane, protože není zralý.*“ [3] Zároveň pojmenovává potřebu zakotvení zodpovědnosti za vhled do problematiky: „*možná potřebu po nějakým obecným ukotvení toho, že ta informovanost probíhá. Mám pocit, že vlastně všichni, s kterýma se jako setkávám, informovaný jsou, ale asi z osobního zájmu.*“ [2] Zároveň zpochybňuje možnost začlenění opory do kvalifikačního kurzu instruktorů: „*Ale nevím, jestli by tomuhle jakkoli pomohlo, kdybysme tam měli dvouhodinovej blok orientace v gender problémech nebo v sexuálním dopívání dívky, chlapce.*“ [2]

Respondent č. 3 hodnotí způsob opory v rámci předávání zkušeností mezi staršími a mladšími vedoucími jako ideální a zdůrazňuje nutnost neformálního bezpečného prostředí: „*nějak neformálně s ostatními příklady z praxe a další věci, kdy určitě to sdílení zkušeností je důležitý. Dál, co mi pomohlo, je sdílení zkušeností s ostatníma.*“

(...) protože jsou to věci, který neformálně se daj daleko líp předat než formálně, si myslím.“ [3]

6. Postoj k poskytování vzdělání k tématu ze strany zaštitující organizace

Názory respondentů jsou odlišné. Respondent č. 1 hodnotí zaštitění vzdělání ze strany zastřešujících organizací jako přínosné „Myslím si, že ano. (...) Pokud bych měl zvolit jednoho člověka, který by měl bejt na tohle směřovanej, tak je to zdravotník. (...) V Junáku každý vedoucí musí mít zdravotnický kurz.“ [1] Oproti tomu dotazovaný č. 2 vyjadřuje vyloženě pochyby nad zodpovědností organizace za tento druh vzdělání a přisuzuje roli poskytovatele formálnímu vzdělání: „Nejsem si jistej, jestli ty koncový organizace, ve kterých pak reálně pracuje, by měly bejt jako zodpovědný za obsah toho, co se měl vlastně naučit ve škole.“ [2]

Respondent č. 3 v tématu nespaturuje takovou prioritu, aby se jím musela zabývat zastřešující organizace: „Myslím, že jsou jiný prioritnější věci. Momentálně si myslím, že nás trápí daleko větší problémy než tohle.“ [3]

7. Postoje vedoucích k právním normám pracujícím se sexualitou dospívajících

Právní rámec se ukazuje být ve vztahu k sexualitě dospívajících jako nízko prioritní dimenzi pro práci vedoucích s dospívajícími, vzhledem k nedostatečnému vyhranění vůči tématu: „Nemůžu argumentovat vyhláškou, protože tam se nemám o co opřít.“ [1] Respondent č. 1 považuje vyhlášku č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti za absurdně formulovanou: „když vezmu už jenom vyhlášku, tak sdílet ložnici dívka s chlapcem do osmnácti let nesmí, pokud nemáme písemný souhlas rodičů. Což je absurdní velmi a je to tam. A je to vlastně, co já vím, v těch předpisech pro zotavovací akci. Co se týká tedy konkrétně zotavovacích akcí, tak je to všechno, co tam je. Ještě, že jsou oddělené toalety a sprchy.“ [1] Vzhledem k vychovatelské realitě považuje dotazovaný č. 1 určení hranice věkové zralosti pro pohlavní styk za matoucí v dialogu s dospívajícími: „I když ze zákona od patnácti smí, ovšem na tom táboře stále jsou účastníky a nejsou osmnáctiletý, že prostě jsou věci, které na táboře nemůžou, a my jsme tam za ně zodpovědní.“ [1] Respondent č. 2 na právní rámec pohlíží čistě jako na prostředek, jenž určuje konkrétní hranice např. zletilosti: „Asi s tím jako osobně pracuju tak, že když jsou ty lidi jako nezletilý, tak vlastně se snažím jako jim vysvětlit, že i přesto, že tam jsou jako bez dohledu nějaký autority jiný než mě, tak že jsou tam stále stejný hranice“ [2]. V rozhovoru s dotazovaným č. 3 se téma právních norem neobjevilo.

3.4 Diskuse

Z provedené případové studie vyplývá, že vedoucí by uvítali širší informovanost sebe a svých kolegů v oblasti sexuality dospělých, která by jim především měla umožnit kvalitně řešit praktické situace. Zároveň vnímají nedostatky legislativního rámce, jenž je v případě sexuality dospívajících jen velmi vágní a neposkytuje oporu pro jednání s mládeží na pobytových akcích.

Výsledky výzkumu ukázaly, že ačkoli jsou legislativní normy základem činnosti, téměř se nepromítají do běžné praxe vedoucích volnočasových aktivit v nestátních neziskových organizacích, vzhledem k nedostatečnému vyhranění k tématu sexuality

dospívajících. Při navazování na myšlenky této práce rozšiřováním výzkumu je možné právnímu rámci přisuzovat nižší prioritu.

Pro účely práce by mohlo být přínosem více se zabývat postavou vedoucího volnočasových aktivit nejen z pohledu požadavků zastřešujících nestátních neziskových organizací, ale i z perspektivy osobnostních kvalit vedoucího. Osobnost dobrovolníka pro práci s dětmi a mládeží pod nestátními neziskovými organizacemi by bylo dostatečně obsáhlé téma i pro samostatnou závěrečnou práci.

Role dospívajících je v práci zmíněna pouze okrajově ačkoli se jedná o roli jednoho ze dvou aktérů ve zkoumaném procesu. Upozadění role dospívajícího je pochopitelná vzhledem k zaměření práce na postoje a potřeb vedoucích, nikoli dospívajících. Teoretický podklad zabývající se hlouběji například aspekty vývojové psychologie dospívajících by mohl být přínosným rozšířením při pokračování na rozšiřování práce.

Design výzkumu, způsob sběru dat i vyhodnocovací metoda byly adekvátně zvoleny pro téma této závěrečné práce. Pro prohloubení poznatků výzkumu by mohl být prospěšný jinak zvolený výzkumný soubor. Větší homogenita souboru by mohla přinést větší hloubku témat propojující analýzy jednotlivých rozhovorů. Vzhledem k tomu, že se jedná o první autorčinu zkušenost s interpretativní fenomenologickou analýzou, lze očekávat, že zkušenější interpret by dokázal dosáhnout hlubších výsledků analýzy.

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl pojednat faktory tvořící vstupní rámec vedoucích volnočasových aktivit k tématu, popsat sexualitu dospívajících jako předmět zájmu a s pomocí kvalitativního výzkumu polostrukturovanými rozhovory analyzovat postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit k danému tématu.

Primární pole vstupního rámce vedoucích volnočasových aktivit k tématu sexualita dospívajících utváří právní normy a instituce. Na úrovni mezinárodního práva s tématem lidské sexuality pracuje především Všeobecná deklarace lidských práv. Konkrétně o sexualitě dospívajících pojednává Úmluva o ochraně práv dítěte. Tyto mezinárodní dokumenty přistupují k sexualitě dospívajících k sexualitě dospívajících jako k lidské vlastnosti a lidskému právu, jež je třeba chránit. Státní legislativa české republiky přejímá tento přístup a

Teoretická část práce naplňuje stanovený cíl shrnout faktory tvořící vstupní rámec vedoucích volnočasových k tématu sexuality dospívajících. Kapitola Právo a právní instituce ovlivňující činnost vedoucích nestátních neziskových organizací poskytující volnočasové aktivity tvoří přehled legislativní norem, jež tvoří primární pole vstupního rámce pro vedoucí. Legislativní normy vymezují činnost zastřešujících nestátních neziskových organizací a přistupují k sexualitě dospívajících jako k lidské vlastnosti a lidskému právu, jež je třeba chránit. Kapitola Nestátní neziskové organizace volnočasových aktivit popisuje sekundární pole vstupního rámce pro vedoucí. Zastřešující nestátní neziskové organizace zastávají k tématu sexuality dospívajících především preventivní a informativní postoj. Kapitola sexualita dospívajících shrnuje sexualitu a sexuální chování jedinců ve vztahu k vývojovým obdobím adolescentů, čímž práce naplňuje cíl popisu sexuality dospívajících jako předmět zájmu.

Výzkumné kvalitativní šetření dat získaných polostrukturovanými rozhovory s respondenty z řad vedoucích volnočasových aktivit naplnilo cíl analýzy postojů potřeb vedoucích volnočasových ve vztahu k sexualitě dospívajících. Celkově byl identifikován pozitivní postoj k otevřené komunikaci a dialogu o sexualitě s dospívajícími. Dále byly analyzovány a popsány negativní postoje vedoucích k milostným vztahům mezi s dospívající na pobytových akcích, rozporuplné postoje k formě informační opory, jež by vedoucím měla pomoci lépe se orientovat v problematice. V zaměření na potřeby vedoucích byly analyzovány potřeby po lepší informovanosti vedoucích o tématu. Výsledky analýzy, tak naplnily hlavní výzkumnou otázku: Jaké jsou postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících? Práce tak naplnila veškeré stanovené cíle.

Identifikace postojů a potřeb vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících může být odrazovým můstkem pro hlubší zkoumání tématu i modelaci postupů a metod, jež naplní potřeby vedoucích pro práci s dospívajícími ve vztahu k problematice. Autorka práce zamýšlí věnovat se tématu nadále a rozvíjet poznatky získané výzkumným šetřením.

Seznam použitých zdrojů

- AION CS, s. r. o. 2022.** Vyhláška č. 106/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. *zakonyprolidi.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106#p4>>.
- **2022.** Zákon č. 258/2000, Zákon o ochraně veřejného zdraví. *zakonyprolidi.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258#p8>>.
- **2022.** Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. *zakonyprolidi.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.
- **2022.** Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. *zakonyprolidi.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>.
- BŘICHÁČEK, V., GAYDOŠOVÁ, M. a HÁJEK, T. 2001.** *Skautskou stezkou: základní příručka pro skauty*. Praha : Tiskové a distribuční centrum, 2001. 80-86109-60-7.
- Česká rada dětí a mládeže, z. s. 2009.** Kodex chování pro prevenci sexuálního násilí. *crdm.cz*. [Online] 2009. Dostupné na WWW: <<https://crdm.cz/publikace/hranice-bezpeci/>>.
- Česká tábornická unie, z. s. 2019.** Historie ČTU. *tabornici.cz*. [Online] 2019. Dostupné na WWW: <<https://www.tabornici.cz/historie-ctu>>.
- **2019.** O nás. *tabornici.cz*. [Online] 2019. Dostupné na WWW: <<https://www.tabornici.cz/o-nas>>.
- **2020.** Strategický plán 2021-2023. *tabornici.cz*. [Online] 2020. Dostupné na WWW: <<https://www.tabornici.cz/dokumenty>>.
- DRAHANSKÁ, P. 2020.** Nový kurs nebo návrat k- jednoduchosti? *Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Kurz, 2020, 27. s. 8-12
- Federální centru pro zdravotní výchovu a Světová zdravotnická organizace. 2010.** *Standardy pro sexuální výchovu v Evropě*. Kolín : Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, z. s., 2010. ISBN 978-80-905696-6-9.
- HANUŠ, R., HAKOVÁ, J. a kolektiv. 2021.** *Instruktorský slabikář - praktická učebnice*. místo neznámé : Grada, 2021. ISBN 978-80-270-9208-6. s.23 -62
- HENDL, J. 2005.** *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál, s. r. o., 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HLADKÝ, R. 2016.** Sex na zážitkovém kurzu, aneb jízdenka... *Gymnasion*. Dotyk, 2016, 19. s.35-40
- Junák - český skaut, z. s. 2013.** Časopis Skauting. *Časopisy, skaut.cz*. [Online] 2013. Dostupné na WWW: <<https://casopisy.skaut.cz/skauting/>>.

- . **2022.** Fakta a čísla. *skaut.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.skaut.cz/skauting/fakta-a-cisla/>>.
- . **2022.** Historie. *skaut.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.skaut.cz/skauting/historie/>>.
- . **2021.** Řád pro vzdělávání činovníků a činovnic. *Skautská křižovatka*. [Online] 2021. Dostupné na WWW: <<https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/rady/rad-pro-vzdelavani-cinovnic-a-cinovniku>>.
- . **2021.** Sexuální výchova v oddíle. *Skautská křižovatka*. [Online] 2021. Dostupné na WWW: <<https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/vzdelavani-na-klic/2021-07/sexualni-vychova-v-oddile>>.
- . **2015.** Skauting únor 2015. *Časopisy, skaut.cz*. [Online] 2015. Dostupné na WWW: <<https://casopisy.skaut.cz/skauting/678#p4>>.
- . **2021.** Směrnice k obsahu vybraných činovnických kvalifikací, Příloha č. 1. *Skautská křižovatka*. [Online] 2021. Dostupné na WWW: <<https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/smernice/vzdelavani/smernice-k-obsahu-vybranych-cinovnickych-kvalifikaci>>.
- . **2021.** Směrnice k obsahu vybraných činovnických kvalifikací, Příloha č. 2. *Skautská křižovatka*. [Online] 2021. Dostupné na WWW: <<https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/smernice/vzdelavani/smernice-k-obsahu-vybranych-cinovnickych-kvalifikaci>>.
- . **2020.** Návrh kodexu jednání dospělých. *krizovatka.skaut.cz*. [Online] 2020. Dostupné na WWW: <<https://krizovatka.skaut.cz/vedu-oddil/bezpecne-prostredi/bezpeci-deti>>.
- . **2020.** Stanovy Junáka - českého skauta. *krizovatka.skaut.cz*. [Online] 2020. Dostupné na WWW: <<https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/stanovy-junaka-ceskeho-skauta>>.
- KOBLIHA, P., a další. 2019.** *Sexuální výchova pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství*. Praha : Grada Publishing a. s., 2019. ISBN 978-80-271-2039-0.
- KVALE, S. 1996.** *InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Sage : Thousand oaks, 1996. ISBN 080395820X.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2016.** *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2022.** Hlavní vedoucí dětských táborů. *msmt.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.msmt.cz/mladez/hlavni-vedouci-detskych-taboru>>.
- . **2022.** Nestátní neziskové organizace uznané pro práci s dětmi a mládeží. *msmt.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.msmt.cz/mladez/nno-uznana-msmt-pro-praci-s-detmi-a-mladezi-1>>.

—, 2022. PODPORA NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ PRO ROK 2021 V OBLASTI PRÁCE S DĚTMI A MLÁDEŽÍ. *msmt.cz*. [Online] 2022. <https://www.msmt.cz/mladez/podpora-nestatnich-neziskovych-organizaci-pro-rok-2021-v>.

Ministerstvo vnitra České republiky. 2021. Volnočasové aktivity. *mvr.cz*. [Online] 2021. Dostupné na WWW: <<https://www.mvr.cz/clanek/volnocasove-aktivity.aspx>>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2013-2022. Hlavní vedoucí tábora. *mstm.cz*. [Online] 2013-2022. Dostupné na WWW: <<https://www.msmt.cz/mladez/hlavni-vedouci-detskych-taboru>>.

Ministerstvo zahraničních věcí. 1992. Sdělení č. 209/1992 Sb. *Sdělení Ministerstva zahraničí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. 1992.

Organizace spojených národů. 1948. *Všeobecná deklarace lidských práv*. Paříž : autor neznámý, 1948.

Pangea Nadace. 2020. O nás. *gymnasion.org*. [Online] 2020. <https://gymnasion.org/o-nas/>.

PAVLICA, K. 2021. Aby mohli být všichni sami sebou, Genderová a sexuální rozmanitost ve skautském kolektivu. *Skauting*. 2021, Sv. Kluci, holky, dohromady, nebo zvlášť? s. 16-18

PETERKA, J. 1990. *Dějiny trampínu*. Praha : autor neznámý, 1990. ISBN 80-7077-432-0.

Prázdninová škola Lipnice, z. s. 2022. Archiv kurzů. *psl.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.psl.cz/archiv/>>.

—, 2022. Instruktorský kurz 2022. *psl.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.psl.cz/instruktorsky-2022/>>.

—, 2022. O Nás. *Outward Bound, Czech republic*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://outwardbound.cz/o-nas/>>.

—, 2019. Výroční zpráva 2019. *psl.cz*. [Online] 2019. Dostupné na WWW: <<https://www.psl.cz/o-nas/>>.

—, 2020. Výroční zpráva 2020. *psl.cz*. [Online] 2020. Dostupné na WWW: <<https://www.psl.cz/o-nas/>>.

Prázdninová škola Lipnice, z. s. 2022. Historie. *psl.cz*. [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://www.psl.cz/o-nas/>>.

Prázdninová škola Lipnice, z. s. 2015. Etický kodex. *psl.cz*. [Online] 2015. Dostupné na WWW: <<https://www.psl.cz/o-nas/>>.

RÁDL, E., TOBOLKA, V. Z. 1933. *Masarykův slovník naučný: Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*. Praha : Československý kompas, 1933.

ŘICHÁČEK, T., ČERMÁK, I. a HYTYCH, R. a kolektiv. 2013. *Kvalitativní analýza textů: Čtyři přístupy.* Brno : Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2. s. 9-43

SMITH, J. A., FLOWERS, P. a LARKIN, M. 2009. *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research.* Londýn : Sage Publications, 2009. ISBN 1446203891.

ŠIMÁNEK, J. 1946. *Skauting - jeho podstata, význam a ethika.* Praha : Rebcovo nakladatelství, 1946.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. a kol., a. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha : Portál, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

The World Association for Sexual Health. 2014. Declaration of Sexual Rights. *worldsexualhealth.net.* [Online] 2014. Dostupné na WWW: <<https://worldsexualhealth.net/resources/declaration-of-sexual-rights/>>.

United Nations. 2015. *Všeobecná deklarace lidských práv, ilusrovené vydání.* Praha : Informační centrum OSN, 2015. ISBN není uvedeno.

VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání.* Praha : Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8..

World Association for Sexual Health. 2022. Organization. *worldsexualhealth.net.* [Online] 2022. Dostupné na WWW: <<https://worldsexualhealth.net/organization/>>.

ZAJÍC, J. a PŘÍLEPKOVÁ, M. Praha, 2009. Hranice bezpečí. *crdm.cz.* [Online] Praha, 2009. <http://crdm.cz/publikace/hranice-bezpeci/>.

Seznam příloh

Příloha I. Přepisy rozhovorů

Příloha II. Kodex pro prevenci sexuálního násilí

Příloha III. Vzor pro informovaný souhlas

Přílohy

Příloha I. Přepisy rozhovorů

Respondent č. 1

Tazatel: Lucie Mačí

Respondent: Oddílový vedoucí pod organizací Junák

Praxe: 17 let, 5 let jako hlavní vedoucí oddílu

Termín rozhovoru: 25. 2. 2022

Délka rozhovoru: 21 minut

R: Několik let jsem byl vedoucím vlčáckýho oddílu v Junáku, mladší školní věk kluci, kdy jsem v tom vedení byl jako hlavní vedoucí pět let, předtím nějaká doba jako pomocný a od té doby dělám v Junáku hlavně zdravotnický kurzy, kde se věnujeme výchově vedoucích a my tam zařizujeme, i když to teda není ze zákona povinný, tu sexuální výchovu. Potom, kde dál se s tím setkávám, jako se sexuální výchovou, jako když učím na zdravotnických kurzech ještě pro jiný organizace a jezdím s programama sexuální výchovy jako se svojí firmou, tak jsem jezdil pod zdravotním ústavem v Ústí nad Labem, místní pobočka České Budějovice.

T: Děkuju. Momentálně tedy máte větší zkušenost s kurzy a už se nějakou dobu asi nezaměřujete na volnou práci s mládeží?

R: S mládeží ano, s dětmi úplně běžně ne. S rodinou jezdíme na tábor s manželčíným oddílem.

T: Obecně, to téma je jasné, je to otázka nějakýho sexuálního vývinu a jak se vlastně vůči tomu tématu cítíte. Já bych vás nejraději nechala volně mluvit, ačkoli je to komplikované, ale člověk se obvykle samovolně dostane ke konkrétním zkušenostem, na kterých se pak rozmluví. Tak pro úvod otázka, jestli jste měl zkušenost s první menstruací slečny na táboře nebo vztahy?

R: Poslední zkušenost s první menstruací na táboře byla strašná. Dvě holčiny přišly asi během dvou dnů a já jsem tam tedy nebyl ani jako zdravotník ani jako hlavní vedoucí, byl jsem tam jako výpomoc u manželky v oddílu a jejich hlavní vedoucí a zároveň zdravotnice přivítala tu holčinu se slovy: „Tak pěkně vítěj. Teď už máš zkaženej život jako všichni ostatní.“ Takže to byla taková dost nemilá situace, kdy jsme naštěstí u toho byli další asi tři nebo čtyři dospělí, rozumnější, kdy jsme se snažili tu situaci nějakým způsobem napravit a snad se to povedlo. Jakž takž. A u té druhý dívky už potom jsme si to ohlíželi víc, protože jsme nechtěli, aby to dopadlo stejně.

T: Aha. A když se bavíme konkrétně o téhle akci, to byl vlastně čistě holčičí nebo smíšený kolektiv?

R: Kolektiv je čistě dívčí. Skautskej oddíl je, většina nás, vlastně oddílů, jezdí nekoedukovaně. Pak až v tom vyšším věku někdy jsou koedukovaný, i když teda sem tam

výjimky jsou i v těch nižších letech, že jsou koeodukovaný, ale spíš je Junák přece jenom oddělený. Tohle byl čistě dívčí tábor s tím, že dospělí muži jsme tam byli dva až tři, podle toho. Byl tam tedy s náma ještě náš syn, který je ještě předškolní, takže toho úplně nepočítám. Jinak tam byly samý děvčata.

T: Můžu se zeptat, jestli máte nějaké podobné zkušenosti, které se tohoto tématu dotýkají? Já osobně působím jako vedoucí ve smíšeném oddíle a tam řešíme docela často jiné problémy a tak ryze v tamtěch holčičích kolektivech, nastávají tam třeba potíže s identifikací vlastního genderu nebo vztahy mezi děvčaty nebo to není vůbec téma?

R: Přiznám se, že jsem podobný věci nezaznamenal jakoby.

T: A nějaký jiný potíže, na který narážíte v rámci tématu sexuality, kromě třeba právě té první menstruace?

R: Co se mi stalo u nás na táboře, když jsme s sebou měli dceru jednoho vedoucího, to jsem byl teda ještě vedoucí toho chlapeckýho oddílu. Tak kluci nakukovali okýnkem na převlíkající se dívku. Což bylo v podstatě odpovídající jejich věku a samozřejmě nechtěný. My jsme to řešili domluvou. Tak, že se to prostě opakovat nesmí a nebude a jestli bude, tak musí okamžitě opustit tábor a s tím, že jsme ještě průhledy zakryli záclonama, aby tam nebylo vidět skrz. Jinak v tomhle směru se přiznám, že v oddíle nějaký velký problémy jsme neměli. Ani nevím o tom, že by říkali ostatní, že zaznamenávají podobný potíže. V tomhle směru jsou nejčastější prostě ty fyziologický záležitosti, jako je právě menzes, jako je vývin a tomu podobný. Občas to sebezpojetí v rámci vývoje toho těla je prostě takový, jaký je, a nějak se s tím snažíme pracovat. V momentě prostě, kdy není každé stejné, ale je hezké.

T: Myslím si, že dost často se mluví o těchto konkrétních situacích, protože je to jasně identifikovatelný. Ale máte dojem, že vlastně ty vedoucí jsou schopný identifikovat vůbec to, jestli se děje třeba něco špatně ve skupině? Třeba dost často slýchávám o skupinovém onanování v chlapeckých oddílech.

R: Přiznám se, že jsem nenarazil na podobné případy. Jako ve škole na gymplu, to si pamatuju, že jako spolužáci jo, já nebyl přizván. Ale v oddílech jsem to nezaznamenal. Jakože tam byly nářky i potom v pubertě jako „já mám větší pádlo než ty“ a tomu podobný, to bylo, ale co jsem si vědom, tak to byly vždycky verbální nářky, ale nebyly tam žádný další patologický projevy. Jako vždycky jsou patologický projevy, že jo, ale nebylo tam nic dalšího, o čem bych věděl nebo se dozvěděl od ostatních. Větší problémy potom máme s těmi dospívajícími těch šestnáct plus, když jedou na tábor už jako vedoucí a najednou se chlapec a dívka ztratí a tam potom jsou problémy jako tohohle rázu, kdy se jim snažím prostě vysvětlit, že tam nejsou osmnáctiletý, že prostě jsou věci, které na táboře nemůžou, a my jsme tam za ně zodpovědní. I když ze zákona od patnácti smí, ovšem na tom táboře stále jsou účastníky a když vezmu už jenom vyhlášku, tak sdílet ložnici dívka s chlapcem do osmnácti let nesmí, pokud nemáme písemný souhlas rodičů.

T: Vlastně když jsem procházela tyhle konkrétní vyhlášky a vyloženě jsem se o tom bavila i s právníkem, tak jsme naopak dohledali, že je poměrně komplikovaný řešit situace mezi plnoletým a nad patnáct. Jsou tam spíš naopak velké okliky. Jedna věc je sdílení ložnice potažmo stanu.

R: Což je absurdní velmi a je to tam. A je to vlastně, co já vím, v těch předpisech pro zotavovací akci. Co se týká tedy konkrétně zotavovacích akcí, tak je to všechno, co tam je. Ještě, že jsou oddělené toalety a sprchy.

T: Přesně tak a z toho mi vyplývá velká otázka – o co se může vlastně vedoucí opřít v těch debatách s mladistvými? Protože, i z předchozích rozhovorů, dost často ta zkušenost je čistě na základě osobnostních kvalit toho pedagoga nebo toho vychovatele. Jaké on má morální hodnoty a opravdu málokdy to je z podstaty vyhlášek či ustanovení oddílu.

R: Nemůžu argumentovat vyhláškou, protože tam se nemám o co opřít. Já argumentuju tím, že tady jsme na táboře a jsme tu proto, abysme se postarali o ty děti a nejsme tu proto, abysme byli na dovolený a nějakým jako takovýmhle způsobem si to užívali. Můžeme si večer popovídat, když děti spí, ale jinak bych měl bejt připravenej pro ně. Blbý je, když prostě je to ve chvíli, kdy to ty děti vidí. Protože potom to ovlivňuje i ty děti a tam se teoreticky můžu dostat do mravní výchovy dětí a tomu podobného, ale pokud je najdu někde v noci, tak nemám o co se opřít a jediný, co můžu jako udělat, je si nima popovídat a probrat, jestli je už jako správněj čas. A to je věc, na kterou narážíme běžně i v těch programech sexuální výchovy, když teď'ko jsem byl nedávno pozvanej do jedny jihočeský střední školy, kdy jim otěhotnělo několik dívek v prváku, ale bavíme se o tom i s páťákama. Kdy je prostě jako správný mít pohlavní styk. To je takový téma, který si myslím, že je pro ty lidi důležitý, a že hodně z nich má zafixováno, že od patnácti můžou, tak jako od patnácti je to v pořádku.

T: V návaznosti na jiné rozhovory, které jsem k téhle práci vedla, tak většinou veškerá aktivita vedoucích vůči podobným jako jevům se hodně zakládá na morálu a osobnosti toho vychovatele nebo vedoucího. To by vlastně měly tedy být, předmětem mé práce je, jestli ty organizace by měly zaštiťovat větší rozvoj osobnosti vychovatelů proto, aby jim napomohly v tady těch situacích vůbec nějakým způsobem jednat, reagovat. I se zde docela dost rýsuje rozdíl mezi tím, jestli je vedoucí z povolání pedagog nebo vychovatel či vůbec. A obvykle pedagogicky vzdělaní vedoucí jsou schopný k tomu přistupovat. Nicméně opačnej pól nepedagogických pracovníků často tahle témata tabuizuje.

R: Já se přiznám, že bych to úplně nerozdělil na pedagogické a nepedagogické pracovníky, protože znám spoustu pedagogických pracovníků, který o tomhle nedokážou mluvit a nebudou o tom mluvit, ani kdyby je rozřezali. Znam lidi, který nemaj pedagogické vzdělání a umí o tom povídat dobře, pěkně a z mýho pohledu správně. Řeknu z mýho pohledu, protože který pohled je jako stoprocentně správný? Myslím si, že tam jde o osobnostní kvality těch lidí. Že o tom prostě dokážou mluvit a dokážou o tom mluvit tak, aby to ty děti dokázaly poslouchat a mohly si to nějak přebrat a zároveň to nebylo čistě moralizování, umělohmotný v podstatě. Nebo nějakým způsobem v podstatě odborný vysvětlení toho, co je to menstruace a co je to puberta. Nerozlišuju, jestli je to pedagogický pracovník nebo ne. Co chybí potom těm lidem, který o tom umí povídat, jsou někdy ty informace. Tam se potom z mýho pohledu pozná, jestli se ten člověk o to zajímá nebo ne. Jestli je to o tom, že o tom umí a dokáže mluvit a ví o čem mluvit. Co se ukazuje dlouhodobě je, že děti maj spoustu informací. Ví první poslední. Dokážou pojmenovat úplně všechno. Ovšem vůbec netuší, co to znamená. Je tam spousta jednotlivých informací, spousta jednotlivých slov, vět, filmů, fotek a tomu podobného, ale nikdo si nedokáže dát dohromady, co to znamená a jak to vlastně ovlivňuje jeho život. Od toho, že na tetě Wikipedii si člověk najde prostě cokoli, až na to, že pornografie je

dneska běžně dostupná záležitost a ty děti na ni koukají. V pátý třídě má padesát procent žáků zkušenosti. Prvňáci leckteří mají zkušenost s pornografií.

T: Vy jste tady zmínil, že dost často vedoucí, kteří jsou ochotní a schopní komunikovat s mladistvými o těchto tématech, tak nemají dostatek informací. Je tohle například jedna z věcí, na které by se měly zaměřovat zaštiťující organizace v rámci vzdělávacích programů? Ať už je to třeba součástí přípravy hlavního vedoucího.

R: Myslím si, že ano. Respektive tuhle roli v tomto směru nevidím jako tak podstatnou. Pokud bych měl zvolit jednoho člověka, který by měl být na tohle směřovanej, tak je to zdravotník. Protože k němu by měli přijít s těma očividnýma fyziologickýma záležitostma. K němu by měli mít tu důvěru a on by to měl znát i z pohledu biologie. Neznamená to, že by to hlavní vedoucí neměl vědět, ale kdybych měl vybrat jednu osobu, tak by to byl ten zdravotník. V Junáku každý vedoucí musí mít zdravotnický kurz, takže tam je to relativně irelevantní.

T: Tohle téma je samozřejmě poměrně dost široký. Těžce se uchopuje v rámci jednoho rozhovoru. Váš postoj k tématu, o kterým jsme se tu bavili, je zřejmě velmi otevřený, sdílný a lačný po informovanosti a další komunikaci vlastně s mladistvými i s dalšími vedoucími. Co se týká konkrétně potřeb, co byste vlastně vyjmenoval? My jsme se vlastně dostali k tomu, že by bylo vhodné, aby se kurzy zdravotníků rozšířily o toto téma.

R: Dá se říct. Já to považuju za přínosné.

T: Když se setkávám s programy příprav hlavních vedoucích tábora, tak je tam dost často začleněná psychologie v nějaké základní verzi. U zdravotnických kurzů se s tím příliš neseťkávám.

R: Málodky. Někdy v krizové intervenci nebo v něčem takovém.

T: Na základě toho jsem se ptala, jestli je tohle prostor, kde tohle téma dobře otevírat. Zároveň jsou tady různé iniciativy ze strany Rady dětí a mládeže zavést pozici sexuálního pedagoga. Bylo by to pro vás přínosné? Nebo chtěl byste jako hlavní vedoucí, aby vedoucí, který jedou s vámi na tábor, podstoupili podobné kurzy?

R: Myslím si, že by to byla výhoda. Myslím si, že je to téma staré jako lidstvo samo, a přesto tu vidíme, že to tabu jsou. Neumíme o tom mluvit a potřebujeme o tom mluvit. V současné době mně osobně přijde, z toho co vidím, že rodiče to prostě neumí. Naprostá většina rodičů neumí o tom povídat s těma dětma, ve školách se to vůbec neřeší nebo jenom velmi málo a hlavně z toho fyziologického pohledu. Kde jinde by o tom měly ty děti se o tom něco dozvědět než na všeobecně vzdělávacích volnočasových aktivitách, jako je Junák, Tábornická unie, Pionýr a tomu podobný, kde je k tomu ta příležitost. Ta tam vždycky je a pro ty vedoucí by to byla výhoda, protože by na to uměli reagovat, věděli by a věděli by, na co mají reagovat. Nakonec by jim to pomáhalo i v tom, kde vychováváme běžně. Proč se nemá na někoho řvát, že je kurva. Protože málodko ví, co to znamená. A to je ještě výraz, který je poměrně snadno vysvětlitelný. A už jenom schopnost popovídat si o tom, co znamená jedna pitomá nadávka, je pro ty děti velmi obohacující a tomu dospělýmu dodá důvěryhodnosti vůči nim, protože on ví, co oni říkají. On se s nima je ochotnej o tom bavit. On je schopnej a ochotnej taky v některý situaci říct ten vulgarismus, ale přitom ho neříká jindy. Aha, a proč ho neříká jindy? Aha, protože se to sem asi nehodí. O někom řekne, že je takovej a makovej, v nějaký situaci a jinať se to

nehodí a vysvětlí proč to řekl a tomu podobný. Prostě si myslím, že by to mělo patřit všeobecně k vedoucímu v jakýkoli dětský organizaci a ke každému pedagogovi. Úplně běžný to taky není.

T: Já vám mockrát děkuju. Napadá vás ještě něco, co byste chtěl, aby k tomuhle tématu ještě zaznělo?

R: Že by se nemělo zapomínat na to, že sexualita není jenom biologie. Že je tam ta psychika, že je tam to sociálně, že je tam náboženství, že je tam sebepojetí, že je tam vývoj, a že ne každé desetiletí je na tom stejně a tomu podobný. Já rád používám, že člověk je bytost bio-psycho-eko-teo-sociální a ta sexualita se dotýká všech těchto oblastí a my je neřešíme všechny.

T: Já vám mockrát děkuju.

Respondent č.2

Tazatel: Lucie Mačí

Respondent: Vedoucí pod organizací Prázdninová škola Lipnice, vychovatel na internátu, vedoucí programů primární prevence,

Praxe: 16 let (celková doba)

Termín rozhovoru: 28. 2. 2022

Délka rozhovoru: 20 minut

T: Ahoj, v úvodu bych tě ráda poprosila abys mi pověděl, v rámci jaký organizace funguješ, tvoje zkušenosti a jak dlouho se tomu věnuješ.

R: Takže vlastně nejvíc se věnuju zážitkovce ať už s dětma, dorostem nebo s dospělejma. Dělam to už 16 let. Funguju v organizaci Do Světa, předtím to byl Prevent a jezdím s Prázdninovou školou Lipnicí, nějaký kurzy pro atmosféru a další menší firmičky. Vlastně dělám to jako OSVČ na sebe už těch šestnáct roků.

T: Z většiny jsem zatím měla rozhory s lidma, který jsou oddílový vedoucí. Máš ty nějakou ustavičnou práci s nějakým kolektivem?

R: Ne, to vlastně jako s jedním kolektivem žádnou dlouhodobou práci více méně nemám.

T: A jezdíš třeba na vícedenní akce?

R: Jo, vícedenní akce plus to, že se v rámci primárních prevencí s některýma dětma setkáváme vlastně od jejich čtvrtý třídy až do jejich devátý třídy, dvakrát ročně. No takže nákej dlouhodobej proces tam lze sledovat.

T: Super. Vlastně to, čím se zabývá moje práce je, že v rámci volnočasovek se pohybujou v organizacích děti a dospívající, který jsou ve věku, kdy se děje určitý sexuální rozvoj. Já se zaměřuju na to, jak se vedoucí k tomuhle staví. Jestli vůbec je to pro ně téma. Jestli se v praxi setkávají s nějakýma potížema, který z toho vyplývají, a jestli jsou dostatečně připravený na to reagovat. Já bych tě chtěla nechat co nejvíc mluvit sám o sobě. Většinou to je takový, že se člověk chytne třeba jedny zkušenosti, která ho pak přepinkává dál, ale budu se tě snažit vést otázkami. Když budeš povídat sám, tak to bude ideální. Takže ta konkrétní otázka je taková, jak moc tebe ovlivňuje jako vedoucího, že pracuješ právě s cílovkou, která je právě v téhle části vývinu.

R: Vlastně nějaký pozadí toho, jak o tom přemýšlím, mi asi dávají ty programy primární prevence, který byly vlastně přímo zacílený na sexualitu a prožívání téhle věci. Kdy jsme to měli jako často rozdělený na nějaký ty technický věci. Ať už používání kondomu nebo intimní hygiena a takový věci. Pak takový ty vztahový věci, na tu mechaniku vztahovou. Potom to bylo na tu řekněme jako psychologickou stránku věci. To znamená jako: Kdo je můj ideální partner? Podle čeho se pozná? Co vlastně vůbec od partnera chci? A nějaký formování toho, že se o tom dá přemýšlet vlastně. Jako můžu mít nějaký představy o tom, co je správně. Často vlastně jsme se setkávali spíš s tím, že to bylo tak, jako já tomu říkám, na první signální. Kluk přijde za holkou, řekne jí, jestli s ním chce chodit. Ona mu řekne buď jo nebo ne. A vlastně moc neřeší, kdo kdo je, a je to jen na základě toho, že se sobě líbí. Tak my sme se snažili v těch programech jako vnášet i to, že můžu mít nějaký nároky. Můžu si říct, co je pro mě fajn. Kde mám hranice toho, co chci a co nechci a tak.

T: Když vlastně jdeme mimo zkušenosti mimo preventivní programy třeba na ty vícedenní pobytové akce, kde řekneme, že ten program není vyloženě zacílený na prevenci. Tak v tady těch oblastech, jak se tě to dotýká? Určitě ta zkušenost skrze preventivní programy, si myslím, že ti dává obrovskou přípravu jak reagovat.

R: Zároveň pak teda ve většině organizací funguje etickej kodex. Kterej nám nějakým způsobem jako určuje řekneme jako naše zapojení do toho, jako když se třeba dva na tom kurzu začnou mít jako rádi a tak. Tak jakým způsobem s tím pracujeme. Že s nima prvně mluvíme o tom, co se jim to na tom kurzu začalo dít a jestli je to vlastně jako veřejný nebo to není veřejný. Co to bude dělat s nima a s obsahem toho kurzu. Protože většina kurzů, který dělám, jsou zaměřené na nějaký téma a řekneme, že když si tam člověk přijede nějaký téma zpracovat, tak mu tyhle ty vztahové věci, když se tam začnou objevovat, berou nějaký procento pozornosti. Takže vlastně se asi dá říct, že vlastně jako úplně primárně nechcem, aby se nám tam lidi párovali. Ale děje se to, samozřejmě. Asi s tím jako osobně pracuju tak, že když jsou ty lidi jako nezletilý, tak vlastně se snažím jako jim vysvětlit, že i přesto, že tam jsou jako bez dohledu nějaký autority jiný než mě, tak že jsou tam stále stejný hranice a že vlastně jako nějaký projevy lásky nepatří do programu a to, co se děje mimo program, se za sebe snažím jim nejvíc předat jako zodpovědnost. Často jako učiteli, kterej tam s nima je. Že mu to jako nahlásím v uvozovkách. Prostě mu řeknu, že jsem si všiml, že se tam jakoby buduje nějaký vztah a vlastně to samotný řešení nechám na někom, kdo je s těma lidma jako dlouhodobě. Ke komu oni maj důvěru. Takže se nějak svéhavě nepouštím do moudřejch rad a podobnejch věcí, pakliže nejsou jako vyžádaný přímo.

T: Ty jsi zmiňoval, že máte v rámci organizace etickej kodex, který tohle téma zaštiťuje. S tím jsem se nikdy předtím nesetkala. Kodex máte pod Lipnicí?

R: Jo, pod prázdninovou. Ta vlastně a už bych řekl, že je to deset let, co se nějaký nepsaná pravidla, jak se na kurzu chováme, daly do papíru, kterej vlastně nějakým způsobem kopíruje terapeutické etickej kodex. Toho, že vlastně člověk tam je v pozici moci. Někoho, kdo je ten moudřej. Ke komu lidi vzhlíží. Něco jako třeba že si instruktor začne s holkou, co přijela na kurz, jako to tam vlastně je vyloženě zakázaný. Plus ještě čtrnáct dní po kurzu by nemělo docházet k žádnýmu jako osobnímu kontaktu. Že bych jí jako neměl psát: „Čau, jak se máš? Pojď na kafe.“ Aby měla vlastně čas se z toho nějakýho okouzlení, který by teoreticky mohlo nastat, dostat.

T: Ty z velký části pracuješ už s dospívajícíma, osmnáct plus?

R: Osmnáct plus, patnáct plus občas.

T: To je vlastně hodně zajímavý, že jste opřeli ten etickej kodex o psychoterapeutické etickej kodex. S tím jsem se fakt jinde nesetkala. To organizace, se kterýma jsem se zatím setkala, neměly. Myslím si, že to je díky tomu, že to je právě položený na zážitku.

R: Zároveň Do Světa ho má asi taky. Ale to je asi díky tomu, že se nám ty lektoři propojujou. Tu inspiraci jsme si přinesli.

T: Dost často to bejvá zřejmě tak, když vznikaj podobný dokumenty typu etickej kodex, tak je to jako odpověď na něco. Máš nějaký konkrétní zkušenosti v otázce intimity, který bys chtěl sdílet? Který se ti v rámci praxe staly? Někdy to bývá první menzes. U starších

jsou to začínající vztahy, který tě vlastně jako vedoucího dovedly do situace, kdy bylo těžký se k tomu nějak postavit.

R: Vlastně jo. Asi nejvíc, když jsem byl ještě jako vychovatel na internátu, tak tam to byla dlouhodobá práce. Tam ty vztahy vznikaly a zanikaly poměrně na denní bázi, protože tam bylo přes tři sta dětí nebo dospívajících. Za sebe tam cejtím takovou jako past, stejně jako v přístupu k drogám. Vlastně stát člověka vzdělá jako pedagoga. Dá mu pedagogický klíče k tomu, jak pracovat s nějakýma pedagogickýma realitama, ale pak mu najednou svazuje ruce tím, co všechno se musí ohlásit. Co všechno je špatně a předat to orgánu, kterej totálně nemá jako vhlad do toho, kdo to je, proč to je, jaký je pozadí těch lidí a tý situace. Takže vlastně my bysme teoreticky na tom internátu vlastně měli jako sbírat vlastně informace pro to, když se setkávají ty starší s těma mladšíma. Nějakým způsobem se tím krejt. Jsou tam různý opatření od zamykání klučičích, holčičích pater až po nějaký častý kontroly na pokoji. K těm samotnejm sexuálním aktům tam docházelo a vždycky byla otázka toho, jestli má vyhrát ta sdílená etika toho, co se dělá a nedělá v rámci intru, co oni maj zakázaný tím školním řádem a tím, že jsou tam prostě dva mladý lidi, co se maj rádi a je to v pohodě. Tam pro mě nastávala eticko-pedagogická otázka: „Chci bejt na někoho hnusnej a dávat mu tresty za to, že se měl rád s někým jiným?“ To bylo těžký.

T: Intr je dost jinej typ prostředí.

R: Jasně, ale zároveň tam ty děcka jsou ve svém volným čase. To, s čím tam pracujou, na co se tam lidi nabíraj jako na pozice, je pedagog volnýho času.

T: Pardon, to jsem špatně formulovala. To nebyla výtka. Ale jestli se ti to přenáší vlastně i do těch pobytovek. Tím, že pobytovky jsou modelová situace sama o sobě, tak ty situace bejvaj dost specifický a dost často staví člověka do neznámých situací.

R: Osobně v mém nastavení je, že se věci dějou a jako nemusím je mít všechny pod kontrolou. To jako neznamená, že se dějou špatně. Takže když jsem na pobytovej akci, tak rozhodně nejsem ten, co jako obchází chatičky po půlnoci, aby šmíroval, kterej z párů to teda jako rozjede nebo ne. Do chvíle, než to začne zasahovat do mý přímý práce, tak to hodně nechávám na těch lidech. Když teda jsou oba zletilý a splní všechny zákonný podmínky, aby to bylo v pohodě, tak je to pro mě v pohodě.

T: Setkal ses někdy s tím, že by se ty zákonný podmínky nesplnily?

R: Možná z podstaty toho, že jsem se nějak speciálně nepídil, tak jsem se s tím nesetkal. Jako že by kluk nad osmnáct randil s holkou nad patnáct. Zároveň se málokdy stane, že by se takováhle skupina potkala na těch našich kurzech. Většinou je to buď do osmnácti nebo nad osmnáct.

T: Dobře. Děkuju. Tys tady rozvedl dvě výhybky – kurzy se zážitkovkou, kdy jste na to připravovaný ze strany toho kodexu. Přijde mi, že velmi dobře víš, co v těch situacích máš dělat. Máš o co se opřít. Takže se chci zeptat, jestli se máš i v dalších organizacích, ve kterých působíš, podobně o co se opřít.

R: V těch, ve kterých se vyskytují, je docela dobře podchycený to, abych se já jako aktivní člen nějakýho toho vztahu nebo kam se jako dostávám já, co můžu jako lektor. Co si myslím, že má rezervy, je to, když se mi to děje na kurzu. Když se mi tam někdo zapáruje, tak to vlastně asi je nechaný na mém citu, jak s tím budu pracovat, respektive toho šéfluktora, kterej ten kurz zaštiťuje. A co tam jako není v uvozovkách vůbec, je

nějaká rovina, právě jak si říkala, první menstruace nebo poluce. Vůbec jako otázky tohohle ražení. Víme jak pracovat s bulimií, řekněme líp vlastně, a je to víc podchycený, než pracovat s prvním sexem nebo právě s první menstruací nebo vůbec jako s nějakým psychickým stavem navozeným třeba tím, že vypadám jinak než všichni jiný, který na ten kurz přijeli. Poslední dobou se nám vlastně stává, že do toho vstupují i jako genderový otázky nových identit nebo jak to pojmenovat správně. To jsou věci, ve kterých ten rozvoj je spíš asi pomalejší, a nějak se nejspíš spolíhá na to, že si to ten člověk řeší sám pro sebe. Mám pocit, že tohle zůstává na nějakým osobnostním rozvoji každého jednoho lektora, kterej do toho jako vstupuje.

T: Teď si vlastně pojmenoval nějakou potřebu po větší informovanosti, jestli jsem to dobře pochopila.

R: Spíš možná potřebu po nějakým obecným ukotvení toho, že ta informovanost probíhá. Mám pocit, že vlastně všichni, s kterými se jako setkávám, informovaný jsou, ale asi z osobního zájmu.

T: Myslíš, že je to za tebe takhle udržitelný? Že by to takhle mělo vypadat nebo naopak jinak?

R: Přemejšlím. Vlastně v Prázdňinovce to, kde se posuzuje, jestli jsme jako instruktoři schopný nebo neschopný, je interní vzdělávání – instruktorský kurz, na kterým jeden z mnoha předmětů je osobnost pedagoga. Kde ty jako kmeti Prázdňinovky nějak koukaj na to, jestli je ten člověk zralý po všech stránkách na to jako působit na další lidi. A tam mi přijde, že nějaký poslední síto, kde by si člověk mohl říct, hele ten prostě je třeba rasově nesnášenlivý nebo právě nesnášenlivý k menšinám jiný orientace, tak že by to nedostal. Jakože se to reálně děje, že to ikáčko nedostane, protože není zralý. Ale nevím, jestli by tomuhle jakkoli pomohlo, kdybysme tam měli dvouhodinový blok orientace v gender problémech nebo v sexuálním dopívání dívky, chlapce. Jestli je to to, co by reálně pomohlo. Možná jo, možná ne. Za sebe jsem spíš takovej jakoby právě, ať ten svět funguje, jak potřebuje. Zároveň mám pocit, že i na tom kurzu se pak ukazuje, že je někdo, kdo když se tohle řeší, tak to většinou přineseme večer na týmovku a vybírám někoho, kdo bude ten v uvozovkách krizovej intervent. A ten se jako přihlašuje sám. Jó hele o tomhle já si s ním promluvím, tohle já zvládnou. Pak tam jsou elévové, který to třeba jenom zachytí a přinesou to na tu týmovku a řeknou, hele ale s tímhle já vlastně nevím, co bych měl dělat. Vlastně se učí na tý situaci. Je tam nějaká nápodoba, je tam nějaký učení se tím, že někdo ví, jak na to.

T: Tam ten proces je vlastně vyloženě postavený na tom, že jsou tam vždycky nějaký zkušený kmeti, který předávaj dál a případně vyhodnocujou, jestli ty lidi jsou k tomu dostatečně kompetentní nebo ne?

R: Jo, jo v rámci ikáčka určitě anebo na standardním kurzu, kterej pak vedeme pro účastníky, je tam jako šéflektor, což by měl bejt jako člověk zodpovědný za tyhle všechny věci.

T: Tak jo. Napadá tě ještě něco?

R: Vlastně mi jako obecně přijde, že ve chvíli, kdy se člověk jako dostane na vejšku třeba pedagogicky zaměřenou, tak to je místo, kde by se tyhle věci měl jako dozvědět. Kde by se v nich měl jako vzdělat a měl to nasát. Nejsem si jistý, jestli ty koncový organizace,

ve kterých pak reálně pracuje, by měly být jako zodpovědný za obsah toho, co se měl vlastně naučit ve škole. Mám pocit, že ta praxe posledních let taková je. Vlastně všechny své lidi, co přijdou, tak vzděláváme kompletně znova a to je asi ale úplně jiný rozhovor.

T: To asi ano. I hlavně kvůli tomu, že většina volnočasových vedoucích to reálně nedělá jako svoji profesi a neměli to jako studijní obor.

R: Přesně. Spousta vedoucích nemá s pedagogikou vůbec nic společného. A zároveň jako máme v týmu elektrikáře, který to dělá mnohem líp než kdejaký pedagog, takže těžko soudit.

Respondent č.3

Tazatel: Lucie Mačí

Respondent: Oddílový vedoucí pod organizací Česká tábornická unie

Praxe: 17 let (celková doba)

Termín rozhovoru: 21. 3. 2022

Délka rozhovoru: 14 minut

T: Ahoj, ráda bych tě v úvodu poprosila o základní informace o tobě. Průzkum bude ve výsledku anonymní, takže bude dobře, když vynecháš informace, díky kterým by bylo snadno určitelné, o koho se jedná. Na začátek tě poprosím o základní informace – pod jakou organizací působíš a kolik let se činnosti věnuješ.

R: Působím v České tábornické unii ve své podstatě, v organizaci jsem vyrostl od dítěte, kdy jsem do oddílu vstoupil po devadesátém sedmém. Dělal jsem zástupce vedoucího, pak jsem i vařil, dělal jsem hlavního vedoucího. V současné době jsem před dvěma měsíci oddíl předal z rodinných důvodů, protože čekáme druhý a kreje se mi to s termínem tábora. Tudíž jsem to předal mladší generaci. Jinak ve své podstatě v současné době je mi pětatřicet, takže v oddíle jsem již značně dlouho a od osmnácti dělám vedoucího. Plánoval jsem schůzky, výpravy a tak dále.

T: Jestli správně počítám, tak tedy sedmnáct let praxe?

R: Ano, od osmnácti.

T: Dobře, děkuji. Moje práce se zabývá postoji a potřebami vedoucích volnočasových aktivit vůči sexuálnímu dospívání mladistvých. Na co bych se tě ráda zeptala jako první, je, jestli se tě téma vůbec dotýká. Jestli máš nějaké zkušenosti v tomto směru, zdali si vzpomeneš na konkrétní případy, které by byly spojené s tématem.

R: Tak určitě zkušenosti máme. Vzhledem k tomu, že máme koedukovaný oddíl, tak se nám potkávají, že jo, chlapečci a holčičky, takže už se nám taky na táboře stalo, že jsme našli starší chlapce u holek ve stanu, tak jsme to pak vyřešili ve své podstatě rozumnou domluvou na všechny strany, no.

T: Co to znamená rozumná domluva na všechny strany?

R: Vypadalo to tak, že když jsem našel ty dva ve spacáku, který se tam muchlovali, tak jsem jim vysvětlil, že toto se na táboře nedělá, že na táboře musí být kamarádi, ale ať se po táboře potkají, že je to naprosto normální, a pak jsme si o tom hezky popovídali s obouma dvěma. Prostě jsme si řekli, hele na táboře ne. Ještě to musíte vydržet nějaký tejdén. Bylo to v půlce tábora. Takže musíte vydržet tejdén a pak se potkejte po táboře, to je fér a tady budete kamarádi. Oni to akceptovali a v pohodě.

T: Co třeba případy jako první menstruace nebo poluce. Tyhle případy se často v praxi objevují.

R: Určitě. K tomuhle, pokud se týká první menstruace, tak většinou na to využívám zdravotníci, protože z pohledu je lepší, když to s tou mladou slečnou řeší holka, ale je to

naprosto normální a většinou to opravdu jde vyřešit díky té zdravotnici, protože má k tomu dítěti jakoby blíž i je tak jako holka. Já to s ní asi nebudu řešit, protože tohleto je téma, který technicky neovládám, na rovinu.

T: Myslím, že za svou praxi máš celkově dost zkušeností a máš vybudovaný postup, jak se zmiňovanými tématy pracovat. Je něco, co ti pomohlo se připravovat na roli hlavního vedoucího, jak tyto situace řešit?

R: Co mi určitě pomohlo, tak obecně systém jakoby školení hlavních vedoucích, kde se pak probírají i nějak neformálně s ostatními příklady z praxe a další věci, kdy určitě to sdílení zkušeností je důležité. Dál, co mi pomohlo, je sdílení zkušeností s ostatními. V té době se svými vrstevníky neformálně. Pokud neformálně sdílím nějakou zkušenost, tak má pro mě daleko větší cenu, protože si to můžem říct v nějakém prostoru mezi. Dejme tomu na rovinu u piva, protože se v tom prostoru setkáváme s těma vrstevníky nebo jsme se setkávali v té době, kdy mi bylo osmnáct až třeba dvacet. Prostě jsme si říkali, co se komu stalo, a to je asi jako nejlepší neformální, protože jsou to věci, který neformálně se dají daleko líp předat než formálně, si myslím, ale to je z mé zkušenosti s nějakým odstupem už v této chvíli asi patnácti let.

T: Když jsi mi dal nahlídnout do struktury placování, tedy kurzu pro získání kvalifikace hlavního vedoucího, tak jsem se tě chtěla zeptat, proč tvá zastřešující organizace nemá veřejně ustanovené vzdělávání. Nemá ve stanovách vydefinované, co by chtěla od vedoucích.

R: Takhle, co je vyžadovaný od vedoucího, je ustanovený ve směrnici. Teď ti neřeknu ve které, ale určitě pokud naši vedoucí chtějí vést tábor pod náma, musí mít minimálně akreditaci na hávétéčko a vedoucí jako takový by měli mít akreditaci na vedoucí dětských kolektivů. Není to daný ve stanovách, je to daný ve směrnici z toho titulu, že teď se třeba ještě řeší autorizované osoby a ta směrnice se dá změnit daleko líp než stanovy. Což je pro tu organizaci problém. Ve své podstatě důvod, proč my nemáme veřejně jakoby placování, což je systém vzdělávání, na venek je na rovinu úplně jednoduše a to je ten, že my pokud vypisujeme vždycky kurz, tak ten kurz se naplní našima lidma a my nemusíme a ani nemáme potřebu přibírat lidi zvenčí, protože potřebujeme, abychom zaškolovali naše lidi, a když to dáme ven, tak se mi může stát, že se mi přihlásí lidi zvenku a předběhnou naše lidi. Já spíš potřebuju, aby se přihlašovali naši lidi, což se teď koná a ty kurzy se naplňují čistě našima a ještě bývá naopak převis, takže my nemáme potřebu z tady toho titulu to dávat ven. Nemáme tu potřebu z kapacitních důvodů.

T: Dobře. Ty jsi zmínil, že nejvíce informací jste si předali v kuloáru u piva.

R: Tam bych jenom doplnil, že jsou to takový ty příklady z praxe, protože sice u všech funguje a myslím, že to funguje i ve vzdělávání, viz, když to řeknu hloupě: já jsem vystudoval vysokou školu, mám zemědělkou, zemědělskou techniku. Teď pracuju teda v oboru, prodávám zemědělskou techniku a ta teorie je hezká věc, ale ta praxe občas funguje úplně jinak. Z tohoto důvodu si myslím, že to je lepší takhle.

T: Na to se dá namítnout, že vedoucí v dalších pěti letech tuhle možnost pravděpodobně mít nebudou. Nemají vypěstovaný tento způsob komunikace. Ale to je otázka na jinou debatu.

R: To je otázka. Já si myslím, že ty lidi, pokud chtějí se potkávat, tak se budou potkávat a budou se potkávat tak, aby to bylo bezpečný, i v době covidu. Ale to je na jinou debatu.

T: Když to zobecním. Ráda bych se zeptala na tvé postoje a potřeby. Jak bys jednoduše zformuloval svůj postoj k tomuto tématu?

R: Můj postoj k tomu tématu je, že je důležitý se o tom bavit, ale bavit se o tom i v nějakým v uvozovkách bezpečným prostředí. Pokud se o tom budeme bavit v mojí věkové kategorii, tak je to asi bezpředmětný, protože moje věková kategorie si o tom bez problému popovídá. Myslím, že daleko větší problém je u tý dospívající kategorie osmnáctiletých jako i nových vedoucích, který vlastně, když to řeknu, maj sami za sebou maximálně první lásky, dejme tomu. I když to už jsou spíš druhý, třetí lásky v tomhle věku s dnešní dobou a tam je třeba to s nima probrat, spíš si myslím v interním kroužku. Protože pokud se udělá školení neznámých lidí, tak si myslím, že z toho nevypadne nic z toho titulu, že ty lidi se budou stydět a nebudou o tom před sebou mluvit. Proto je daleko lepší ta komfortní zóna, když se to probere v tom oddíle, případně ve shluku kamarádů se to probere mimo.

T: Je mnoho oblastí sexuality, které jsou pro dnešní dobu nové, jako například identifikace genderu. A to jsou možná témata, se kterými zatím není mnoho příkladů z praxe. Existují možnosti programů pro vedoucí, které nejsou o jejich vlastní sexualitě a jsou zaměřené na to, jak o sexualitě mluvit, když vám to není komfortní, tak jak si o tom nepovídat, ale nedělat z toho tabu. Bylo by tohle třeba možné východisko?

R: Určitě. Pokud by to někdo nabídl, jakože může, tak já to lidem nasdílím, pošlu jim to a řeknu, hele dojděte si tam. Je to dobrý. To asi není problém. Proč ne. Mě by se to asi i líbilo.

T: A sám nevidíš potřebu zevnitř organizace, abyste si podobný program zaštitili sami?

R: V tuhle chvíli ne. Myslím, že jsou jiný prioritnější věci. Momentálně si myslím, že nás trápí daleko větší problémy než tohle.

T: Jestli se ještě můžu zeptat, tak ať už u skautů nebo v Prázdninové škole Lipnice, tak buďto mají hotové nebo rozpracované etické kodexy. Tyto kodexy často vykreslují vztah mezi vedoucím a dítětem, třeba ve smyslu toho, že dospělí jako vedoucí je jakousi autoritou a jak zamezit zneužívání této autority apod.

R: Myslím, že etický kodex úplně nemáme. Můžeme si ho vydefinovat, což je dobrej point. Na plackování se tohle probírá v rámci bloku o psychologii. Jak se chovat k dítěti, jak to mít, jak je to nastavený a tak dále.

T: Dobře. Jestli jsem tedy správně vyrozuměla tvé potřeby, tak ty spočívají v tom mít vedoucí, kteří chtějí otevřeně komunikovat, dál se vzdělávat, a starší vedoucí, který jsou ochotný předávat zkušenosti.

R: Ano. Já si myslím, že obecně má mít naše veškerá činnost návaznost. Takže pokud to v tom oddíle funguje dobře, jestli se to předává ze straší generace na mladší a ty starší povedou ty mladší, tak je to jenom ku prospěchu věci a furt je to bezpečné prostředí pro ty lidi, protože se znaj a zároveň jsou kamarádi. Pokud i s těma dětma mám dlouhodobě, nazvem to třeba vztahem, chodí na schůzky a tak, tak v tom nevidím problém. Jinak se

komunikuje s dítětem, který je tam furt, už jsem pro něj spíš kamarád, než nějaká autorita, byť jsem autorita ve chvíli, kdy je potřeba, to to dítě jako respektuje, ale je to jiný.

T: Víím, že máš zkušenosti i z prostředí jiných oddílů. Váš oddíl má dlouholetou historii, kterou ty si teď dlouho držel jako hlavní vedoucí. Co bys doporučil vedoucím a oddílům, kde zmiňovaná kontinuita není?

R: Pokud ta kontinuita není, tak na rovinu inspirovat se u ostatních oddílů. Případně já všem začínajícím oddílům u nás nabízím, že se s nima můžu kdykoli kdekoli potkat, i neformálně na pivu, kafi, z mé pozice na oblasti. Když někdo potřebuje, tak určitě kdykoli. Naše oblast má přibližně jedenáct set lidí, vedoucích i dětí, není problém se setkat a případně je nasměřuju na někoho, kdo umí jejich problém řešit a to v naší organizaci i mimo.

T: Tak jo. Máš ještě něco, co by si mi rád řekl?

R: Přiznám se, že ne.

T: Dobře. Já ti děkuji!

Příloha II. Kodex chování pro prevenci sexuálního násilí

Projekt České rady dětí a mládeže

nás se to týká

KODEX CHOVÁNÍ PRO PREVENCI SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ
ve sdruženích pracujících s dětmi a mládeží

PREAMBULE

Česká rada dětí a mládeže nabízí tento Kodex všem, kteří se podílejí na výchově dětí a mladých lidí a jejich doprovázení k dospělosti, zvláště pak svým členským sdružením a tisícům dobrovolníků, kteří v nich tuto činnost vykonávají. Vychází přitom ze dvou principů, které je třeba současně naplňovat, má-li být proces výchovy úspěšný:

- (1) Dítě má být po celou dobu svého zrání k dospělosti chráněno před vším, co by pro něj mohlo znamenat újmu či ohrožení jeho tělesného, duševního či duchovního vývoje. K tomu jim má sloužit ochrana ze strany všech, kteří s ním přicházejí do kontaktu, počínaje rodiči, příbuznými i ostatními výchovnými pracovníky (učiteli, vedoucími v oddílech apod.)
- (2) Ti, kteří pečují o zdravý vývoj dětí – ať už jako rodiče, příbuzní či pedagogičtí pracovníci – si zaslouží celospolečenskou podporu a ochranu před vším, co tuto jejich činnost zbytečně znesnadňuje, znevažuje nebo dokonce činí více či méně nemožnou.

Česká rada dětí a mládeže si je vědoma toho, že problém sexuálního zneužívání dětí a mladistvých je v naší společnosti tíživou skutečností a jeho řešení je naléhavé – a to i v prostředí sdružení dětí a mládeže. Ačkoliv k většině případů sexuálního zneužívání dochází v rodinách ze strany nejbližších příbuzných, jsou známy případy takového jednání i ze strany vedoucích oddílů či jiných členů sdružení dětí a mládeže.

Česká rada dětí a mládeže rozhodně nehodlá tyto případy ani zastírat, ani zlehčovat. Vždyť hájení zájmů dětí a jejich všestranně zdravý rozvoj je pro drtivou většinu těch, kteří se ve sdruženích dobrovolně a mnohdy řadu let výchově věnují, rozhodujícím motivem jejich činnosti. Právě proto ČRDIM chce napomoci tomu, aby se posilovalo prostředí, v němž budou jak ochráněny zájmy dětí, tak těch, kteří se o ně obětavě a s láskou starají. Cestou k tomu je i dlouhodobý projekt Nás se to týká zaměřený na prevenci sexuálního zneužívání při činnosti sdružení dětí a mládeže. Následující Kodex je jedním z prvních kroků na této cestě. Kodex chování vychází ze zákonných ustanovení a obsahuje povinnosti a cíle zvolené z vlastní vůle pro prevenci sexuálního násilí při práci s dětmi a mládeží.

nás se to týká

KODEX CHOVÁNÍ PRO PREVENCI SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ
ve sdruženích pracujících s dětmi a mládeží

KODEX

Pokládáme za nezbytné, aby byli dívky a chlapci chráněni při všech našich aktivitách před sexuálními atakami, které by jim mohly ublížit. Proto se budeme zodpovědně zabývat možnými postupy, které by při práci s dětmi a mládeží bránily porušování hranic intimity i případům sexuálního zneužívání a sexuálního násilí:

1. Ve svém výchovném působení budeme podporovat to, co vede k porozumění a uznávání lidské důstojnosti, k respektu vůči individuálním hranicím a studu dětí a mladých lidí, obzvláště v intimní sféře.
2. Ve svém sdružení budeme systematicky pracovat s Úmluvou o právech dítěte.
3. Prostřednictvím věku přiměřené sexuální výchovy budeme dívky a chlapce podporovat v tom, aby rozvíjeli identitu specifickou podle pohlaví, sebevědomí a schopnost vlastního sebeurčení.
4. Do výchovného působení zahrneme rozvíjení dovedností a postojů, které dětem a dospívajícím umožní lépe se ohrožujícím situacím vyhýbat, případně se v nich bránit.
5. Povedeme členy svého sdružení k tomu, aby proti sexistickému, diskriminujícímu a násilnému verbálnímu i neverbálnímu chování zaujímali aktivní postoj a takové jednání netolerovali.
6. Ve svém sdružení postupně vytvoříme síť důvěryhodných činitelů – koordinátorů – kteří budou schopni poskytovat členům našeho sdružení kompetentní pomoc jak při zavádění preventivních programů, tak při řešení situací možného zneužívání.
7. Nutnou součástí prevence je i dobrá spolupráce s rodiči, již hodláme věnovat soustavně úsilí.
8. O svých aktivitách ve prospěch prevence sexuálního zneužívání budeme informovat veřejnost.
9. Budeme upozorňovat představitele našich sdružení na ty tendence a situace, které zneužívání nekladou účinné překážky, podporují je či přímo umožňují, a společně s nimi řešit jejich odstraňování.
10. Ke každé formě porušení hranic v našem sdružení budeme přistupovat otevřeným způsobem a v první řadě budeme chránit zájem postiženého. V případě konfliktu přizveme (profesionální) odbornou podporu a pomoc a informujeme odpovědné osoby ve vedení organizace.

Tento kodex chování představuje doporučení, které může být při prosazování upraveno na místní situaci popř. specifický kontext sdružení. Všichni dobrovolníci a profesionální pracovníci s dětmi a mládeží mají být upozorněni na kodex chování a jeho význam, např. v rámci vzdělávání pro funkci vedoucího dětského kolektivu.

Příloha III. Vzor pro informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám závěrečnou práci, v rámci které provádím výzkum na téma postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících. Cílem výzkumu je formulovat postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících. Pro sběr dat byla zvolena metoda hloubkového rozhovoru, který bych s Vámi ráda provedla. Plánovaná doba rozhovoru se pohybuje kolem 30 minut. Z účasti na výzkumu pro Vás vyplývají tyto skutečnosti: získaná data budou zpracována analýzou pro provedení výzkumu, veškeré citace a použítá data z rozhovoru budou anonymní, téma výzkumu diskutuje citlivý obsah, jenž bude předmětem rozhovoru, účast na výzkumu vám může přinést nový vhled na problematiku sexuality dospívajících, vypracovaná práce bude veřejně přístupná.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka mne informovala o podstatě výzkumu a seznámila mne s postupy, které budou při výzkumu používány, stejně jako se skutečnostmi, které pro mne z účasti na výzkumu vyplývají, včetně případných výhod a rizik.

Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studentky. Měl/a jsem možnost vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit. Měl/a jsem možnost se zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostal/a jasnou a srozumitelnou odpověď.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním svých údajů v rozsahu, způsobem a za účelem uvedeným v tomto informovaném souhlasu.

Jméno a příjmení účastníka výzkumu:

Datum:

Podpis účastníka výzkumu:

Abstrakt

MAČÍ, L. *Postoje a potřeby vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívajících*, České Budějovice 2022, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce A. Dudová

Klíčová slova: sexualita dospívajících, vedoucí volnočasových aktivit, sexuální výchova, nestátní neziskové organizace, právní listiny, vzdělávání, etický kodex

Práce se zabývá postoji a potřebami vedoucích volnočasových aktivit ve vztahu k sexualitě dospívající v nestátních neziskových organizacích. Teoretická část popisuje právní systém vymezující činnost vedoucích, pozadí neziskových nestátních neziskových organizací, jenž vedoucí zastřešují a vzhled to problematiky sexuality dospívajících.

Praktická část se věnuje kvalitativnímu výzkumu předmětu bakalářské práce. Data výzkumu byla získána polostrukturovanými rozhovory se třemi respondenty z řad vedoucích volnočasových aktivit. Vzhledem k předmětu práce byla data zpracovaná interpretativní fenomenologickou analýzou, která umožňuje pojmenovat a pochopit fenomény vzešlé z výzkumu skrze žité zkušenosti vedoucích.

Abstract

Needs and attitudes of leaders of leisure activities in relation to the sexuality of adolescents

Key words: adolescent sexuality, youth workers, sex education, non-governmental organizations, legal documents, education, ethical codex

The presented bachelor's thesis deals with the attitude and needs of youth workers working in NGOs in relation to the topic of adolescent sexuality. The theoretical part first describes the legal system under which the youth workers act and it then contextualizes local non-governmental organizations which the youth workers are a part of. Lastly, the theoretical part provides an introduction to the topic of adolescent sexuality.

The practical part of this undergraduate thesis consists of a qualitative research. The data were collected via semi-structured interviews carried out with three respondents of the target group (meaning youth workers). Considering the nature of the research question, the data were subsequently phenomenologically interpreted so that the phenomena which arose from the research could be better defined and understood.